

**Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro návštěvníky se zdravotním
postížením na Vysočině a v Jihomoravském kraji**

Vysoká škola
polytechnická
Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Věra Juránková
Studijní program:	Ekonomika a management
Obor:	Cestovní ruch
Název práce:	Hodnocení potenciálu CR pro návštěvníky se zdravotním postižením na Vysočině a v Jihomoravském kraji
Cíl práce:	Analyzovat a zhodnotit potenciál vybraného kraje pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob.

Ing. Ivica Linderová, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ .

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje AZ, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **souhlasím** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 14. 12. 2015

.....

Podpis

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

**Hodnocení potenciálu cestovního ruchu pro návštěvníky se zdravotním
postižením na Vysočině a v Jihomoravském kraji**

Bakalářská práce

Autor: Juránková Věra

Vedoucí práce: Ing. Ivica Linderová. PhD.

Jihlava 2015

Abstrakt

JURÁNKOVÁ, Věra: Hodnocení potenciálu zdravotně postižených návštěvníků cestovního ruchu v Kraji Vysočina a Jihomoravském kraji. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: Ing. Ivica Linderová, PhD. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2015. 96 stran.

Cílem bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit potenciál vybraného kraje pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob. Práci hodnotíme potenciál kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pro rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením s použitím subjektivní metody hodnocení a analýzy současného stavu. Bakalářská práce vymezuje základní pojmy týkající se cestovního ruchu osob se zdravotním postižením a přispívá k pochopení jejich specifických potřeb a nároků při účasti na cestovním ruchu. Práce zároveň hodnotí připravenost vybraných krajů na poskytování služeb cestovního ruchu této skupině návštěvníků.

Klíčová slova

Potenciál cestovního ruchu. Přístupný cestovní ruch. Sociální cestovní ruch. Zdravotní postižení.

Abstract

JURÁNKOVÁ, Věra: Evaluation of potential for development of tourism for visitors with disabilities in the Region Vysočina and South-Moravian region. Bachelor thesis. College of Polytechnics Jihlava. Department of Tourism. Supervisor: Ing. Ivica Linderová, PhD. Degree of qualification: bachelor. Jihlava 2015. 96 pages.

The aim of the bachelor's thesis is to analyze and assess the potential for development of tourism for disabled people in particular region. The thesis evaluates the potential of the Region Vysočina and South-Moravian region for development of tourism for disabled people by using subjective evaluation methods and analysis of contemporary situation. The bachelor's thesis defines the basic terms concerning tourism for disabled people and helps to understand their specific needs and claims in the terms of travelling. The thesis also evaluates readiness of selected regions on tourism service providing to this group of visitors.

Keywords

Potential of Tourism. Accessible Tourism. Social Tourism. Disabled.

Poděkování

Poděkování náleží především vedoucí bakalářské práce Ing. Ivice Linderové, PhD. za její ochotu, odborné rady, věnovaný čas a vedení při zpracování bakalářské práce. Ráda bych dále poděkovala své rodině za podporu během vypracování bakalářské práce.

Obsah

Seznam příloh	13
Úvod.....	14
1 Rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	16
1.1 Cestovní ruch osob se zdravotním postižením.....	16
1.1.1 Znaky a charakteristiky cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	18
1.1.2 Vývoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením v Evropě a v České republice.....	19
1.1.3 Zdravotně postižení návštěvníci v cestovním ruchu.....	23
1.1.4 Organizace a programy podpory cestování zdravotně postižených osob .	25
1.2 Potenciál cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	28
1.2.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu osob se zdravotním postižením ..	29
1.2.2 Přínosy podpory cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	31
1.2.3 Legislativní úprava vztahující se k cestovnímu ruchu zdravotně postižených osob v Evropě a ve světě	32
2 Analýza potenciálu Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob	37
2.1 Cíl a metodika zkoumání	37
2.2 Lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu zdravotně postižených osob.....	40
2.2.1 Přírodní atraktivity	40
2.2.2 Kulturně-historické atraktivity.....	46
2.2.3 Kulturně-společenská zařízení.....	53
2.3 Realizační předpoklady	57
2.3.1 Ubytovací zařízení	58
2.3.2 Pohostinská zařízení	61
2.3.3 Sportovně-rekreační zařízení	62

2.3.4	Bezbariérová přeprava	65
2.3.5	Cestovní kanceláře a agentury a webové portály.....	67
2.4	Selektivní předpoklady.....	70
3	Zhodnocení potenciálu Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pro rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením	73
	Závěr	79
	Použitá literatura	82
	Přílohy.....	89

Seznam tabulek

Tabulka 1: Osoby se zdravotním postižením v České republice	21
Tabulka2: Zdravotní klasifikace tělesného postižení.....	24
Tabulka 3: Zdravotní klasifikace zrakových vad.....	24
Tabulka 4: Zdravotní klasifikace sluchových vad	25
Tabulka 5: Zdravotní klasifikace mentálních vad.....	25
Tabulka 6, Hodnotící kritéria potenciálu cestovního ruchu na úrovni krajů	38
Tabulka 6, Pokračování.....	39
Tabulka 7: Stupnice hodnocení potenciálu zdravotně postižených osob	39
Tabulka 8, Přehled bezbariérových tras vhodných pro zdravotně postižené osoby na Vysočině	44
Tabulka 9, Přehled bezbariérových tras vhodných pro zdravotně postižené osoby v Jihomoravském kraji.....	46
Tabulka 10, Přehled kulturně-historických atraktivit na Vysočině	49
Tabulka 10: pokračování	50
Tabulka 11: Přehled kulturně-historických atraktivit v Jihomoravském kraji	51
Tabulka 11: Pokračování	52
Tabulka 11: Pokračování	53
Tabulka 12: Přehled kulturně-společenských atraktivit na Vysočině.....	54
Tabulka 13: Přehled kulturně-společenských atraktivit v Jihomoravském kraji.....	56
Tabulka 13: Pokračování	57
Tabulka 14, Přehled bezbariérových ubytovacích zařízení rozdělených podle kategorií na Vysočině.....	60
Tabulka 15, Přehled bezbariérových ubytovacích zařízení rozdělených podle kategorií v Jihomoravském kraji.....	60
Tabulka 16, Procentuální zastoupení bezbariérových pohostinských zařízení na Vysočině	61
Tabulka 17, Procentuální zastoupení bezbariérových pohostinských zařízení v Jihomoravském kraji.....	62
Tabulka 18 : Přehled sportovně-rekreačních zařízení v Kraji Vysočina	63
Tabulka 18 : Pokračování	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka 19, Přehled sportovně-rekreačních zařízení v Jihomoravském kraji	64
Tabulka 20: Hodnotící kritéria v Kraji Vysočina	76

Tabulka 21: Výsledná stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob v Kraji Vysočina	76
Tabulka 22: Hodnotící kritéria v Jihomoravském kraji	77
Tabulka 23: Výsledná stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob v Jihomoravském kraji	77

Seznam příloh

Příloha 1: Bezbariérové stravovací zařízení v kraji Vysočina podle webu vozejkmap.cz v Kraji	89
Příloha 2: Bezbariérové stravovací zařízení v Jihomoravském kraji podle webu vozejkmap.cz	89
Příloha 2: Pokračování.....	90
Příloha 2: Pokračování.....	91
Příloha 3: Seznam bezbariérových ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina	91
Příloha 3: Pokračování.....	91
Příloha 3: Pokračování.....	92
Příloha 4: Seznam bezbariérových ubytovacích zařízení v Jihomoravském kraji.....	93
Příloha 4: Pokračování.....	93
Příloha 4: Pokračování.....	94

Úvod

Tradici cestování, jeho vlivu na jednotlivce a společnost dobře odráží myšlenky Jana Amose Komenského ve Všenápravě, kde v kapitole III o prostředcích k ustálení občanského řádu říká [citace]:

„Také má být postaráno o cestování, které má býti trojího druhu: 1. k potěšení mladické mysli; že se mládež cestováním plněji vzdělává a uhlazuje, je jistá věc. Neboť tento svět je jako kniha, každý kraj, obec, univerzita, také každý muž nad jiné vzdělaný, moudrý a zbožný, je stránkou té veliké knihy; nahlížením do ní lze něco získat. 2. Aby státu nechyběli mužové zkušené, všestranně vycvičení. 3. Aby se podporovala a udržovala svornost a jednomyslnost mezi národy sousedními i vzdálenými. Je tedy v zájmu každého státu, aby byli každoročně vysíláni na cesty jeden, dva, tři; 4. ti mají z cizích míst psát každý měsíc svým krajanům; 5. a po návratu mají klást počet ze svého cestování předložením deníků.“ (BINKOVÁ, POLIŠENSKÝ, 1989, s.8)

Pokud se přeneseme do dnešních dnů a blíže zamyslíme nad tím, kam se cestovní ruch postupně v průběhu staletí posunul, pak v současném globalizovaném světě, se cestování bere jako samozřejmá součást aktivního života občanů vyspělé společnosti.

Je důležité položit si otázku, zda je toto umožněno všem občanům, nejširším vrstvám společnosti.

Na fenomén současného cestovního ruchu lze pohlédnout z různých hledisek. Jedním z významných aspektů se spolu s rozvojem cestovního ruchu stalo ekonomické hledisko, kdy masovost cestovního ruchu v polovině 20. století umožnila rozvinout cestovní ruch do samostatného ekonomického odvětví národního hospodářství téměř všude ve světě. (Pásková, Zelenka, 2002, s.171)

Vyspělá společnost se snaží skloubit ekonomická, socio-kulturní hlediska, která mají příznivě ovlivňovat jak ekonomickou stabilitu cestovního ruchu, tak zlepšení možnosti aktivního života lidí ze sociálně znevýhodněných skupin společnosti. Snaha o podporu sociálního cestovního ruchu vedla k vypracování řady dokumentů a programů na mezinárodní i státní úrovni, jejichž teze jsou dále aplikovány v zákonech a prakticky zapojovány do podnikatelské činnosti. Za základní kámen dokumentů, které formulují právo lidí na cestování, můžeme považovat Globální etický kodex cestovního ruchu,

kterým se společnost na mezinárodní úrovni zavazuje k akceptaci práva na účasti na cestovním ruchu pro všechny. (Pásková, Zelenka, 2002, s. 98)

Společnost dnešních dnů, počátku dvacátého prvního století, hledá cesty, jak usnadnit život i zdravotně znevýhodněným osobám.

Bakalářská práce hodnotí potenciál cestovního v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji pro účastníky se zdravotním postižením. Cílem práce je analyzovat a zhodnotit potenciál kraje pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob.

Teoretická část bakalářské práce se zabývá problémy a skutečnostmi, které provází cestování osob s různými druhy postižení v analytické části skoumáme a následně hodnotíme potenciál cestovního ruchu osob se zdravotním postižením v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji.

1 Rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Významným hlediskem účasti zdravotně postižených na cestovním ruchu je vnitřní pocit sebeuspokojení a zvýšení sebevědomí, které doprovází překonávání překážek a bariér jak praktických, tak i sociálních. Sociální model hendikepu vnímáme jako okolnosti, při kterých se hendikep projevuje při kontaktu osoby s postižením s fyzickým prostředím, do kterého vstupuje. A k charakteristickým rysům cestovního ruchu patří i „vztahy mezi lidmi, jež cestovní ruch vyvolává.“ (Kol. autorů Katedry cestovního ruchu VŠE v Praze, 2008). Pokud je sebedůvěra ve své schopnosti, prožívání aktivního života, zapojení do společnosti a oživení a zlepšení vztahů směrem k nejbližšímu okolí, to vše může být kladně ovlivněno cestováním a může ovlivnit sekundární i primární zdravotní problémy člověka s postižením.

Počet osob se zdravotním postižením a počet osob vyššího věku stoupá. Tento fenomén může společnost brát jako zátěž, nebo jako výzvu. Téma se prolíná rovinou společenskou, politickou, ekonomickou, sociální. Ať na něj pohlédneme z jakéhokoliv úhlu, má smysl se jím zabývat. Toto si postupně uvědomuje společnost na úrovni globální, tak i podnikatelé, kteří se rozhodují, zda svoji restauraci či penzion zpřístupní všem. [2]

1.1 Cestovní ruch osob se zdravotním postižením

Cestovní ruch zdravotně postižených osob (označován také jako bezbariérový) je součástí sociálního cestovního ruchu, někdy nazývaného tzv. přístupný cestovní ruch. Evropská unie jej označuje jako cestovní ruch pro všechny. Leidner (2006) ve své práci o přístupném cestovním ruchu v Evropě zdůrazňuje pod pojmem přístupný, bezbariérový cestovní ruch především cestovní ruch osob se zdravotním postižením. [58]

Politika sociálního cestovního ruchu Evropské unie vychází z dokumentů OSN, Globálního kodexu cestovního ruchu a Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. [34] Česká legislativa kontinuálně přijímá politiku Evropské unie a OSN. Cestovní ruch definujeme jako „*soubor činností zaměřených na uspokojování potřeb souvisejících s cestováním a pobytem osob mimo místo trvalého bydliště a obvykle ve volném čase*“ (Gúčík a kol., 2004, s. 98). Definice sociálního cestovního ruchu (angl. social tourism) je potom: „*druh cestovního ruchu, typologizovaný podle způsobu*

hrazení nákladů, přitom část nákladů nebo celé náklady na cestování pro sociálně znevýhodněné osoby hradí instituce, stát, zaměstnavatel, nadace apod.“ (Zelenka, Pásková, 2002, s 271). V současném pojetí sociálního cestovního ruchu ale uvedená definice nevystihuje zcela jeho podstatu. Podpora rozvoje sociálního cestovního ruchu zahrnuje kromě finanční i jiné formy. Přístupný (accessible tourism) cestovní ruch prezentuje projekt Athena na cestách jako takový, který: „usiluje o vytváření přístupných destinací cestovního ruchu a produktů a přijímání opatření, která umožní cestovat a plnohodnotně využívat služby cestovního ruchu všem skupinám potenciálních zákazníků bez ohledu na jejich ekonomickou situaci, při respektování jejich jedinečnosti a individuality.“ (Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce). Mezi základní úkoly cestovního ruchu pro všechny patří odstraňování bariér v destinacích cestovního ruchu, zmírňování sezónních výkyvů a podpora ekonomiky regionu. Sociální cestovní ruch zahrnuje čtyři znevýhodněné skupiny: ekonomicky nebo jinak znevýhodněnou mládež ve věku 18 – 25 let, ekonomicky či jinak oslabené rodiny, osoby se zdravotním postižením, osoby nad 65 let věku. [33]

Při pohledu na specifické potřeby skupiny zdravotně postižených osob během cesty a pobytu bylo postupně nutné tyto specifické potřeby definovat a následně prosazovat do praxe. Postupné zvyšování sociální sebejistoty potenciálních zákazníků na straně jedné a hledání nových možností na vysoce konkurenčním trhu cestovního ruchu na straně druhé, pozvolna (spolu s legislativní úpravou) zvyšují možnosti, jak těmto osobám cestování zpřístupnit. Rozhodně pro ně nelze během cesty či pobytu, tedy účasti na cestovním ruchu vytvářet separované služby. [3, 65] Při účasti na cestovním ruchu se mimo jiné jedná i o setkávání a poznávání lidí na různých společenských a sociálních úrovních. Aby k tomuto setkávání, které je přínosné nejen pro jednotlivce, ale pro celou společnost jak na národní, tak i na globální úrovni, mohlo docházet, [31] je nutné odstraňovat bariéry ekonomické, technické, sociální, informační. Bez pomoci institucí na státní, mezinárodní i nestátní úrovni by byly možnosti účasti na cestovním ruchu těchto lidí značně omezené. K tomu slouží řetěz služeb cestovního ruchu, které na sebe navazují a které musí být v případě zdravotně postižených upraveny, tedy přístup k informacím, bezbariérová doprava, ubytování, stravování a informační centra, přístupné atraktivita cestovního ruchu. [59]

1.1.1 Znaký a charakteristiky cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Motivační faktory vedoucí k účasti na cestovním ruchu se v průběhu historie vyvíjely. Současný cestovní ruch rozlišuje dva hlavní motivy cestovního ruchu. Prvním jsou turistické motivy (touristic motivation), které zahrnují především potřebu odpočinku, relaxace, obnovení fyzických a duševních sil a vybočení ze stereotypu všedního dne. Významným motivem je potřeba poznání, a to nových míst, jiného kulturního a společenského prostředí, setkávání s novými lidmi. Druhý hlavní motiv je neturistický, který zahrnuje obchodní, politické a náboženské cesty. Tyto motivy jsou společné všem lidem, zdravotně postižená osoba má stejné motivy jako zdravý člověk.

Důležité pro zdravotně postižené osoby je zajištění přístupnosti z hlediska konkrétního zdravotního postižení. Rozlišujeme tělesné, zrakové, sluchové, mentální a kombinované postižení.

Základní přístupnost rozlišujeme z hlediska informačního, ekonomického, technického.

Zda o dané cílové místo zdravotně postižený návštěvník projeví zájem rozhoduje zásadním způsobem, zda se k němu dostanou spolehlivé informace. Tyto informace by měly být poskytovány v jednotných standardech. Pokud informace odpovídají skutečnosti, pak může podnik cestovního ruchu očekávat, že se návštěvník vrátí.

Ekonomická přístupnost předpokládá možnost výběru v odpovídající cenové hladině a platby za služby stejné pro všechny účastníky cestovního ruchu. To znamená, že za specifické služby nebudou zdravotně postižení návštěvníci platit příplatky. [2]

Technická nebo též fyzická přístupnost předpokládá bezbariérovou dopravu a dopravní infrastrukturu, architektonicky přístupné řešení budov a vybavení podniků cestovního ruchu.

Fyzická přístupnost budov pro zdravotně postižené osoby mimo jiné zahrnuje: bezbariérový vstup do budovy. Ten je zajištěn buď v úrovni komunikace nebo pomocí ramp, lyžin, zdvihací plošiny, výtahu. V budovách je potřeba zajistit dostatečné manipulační prostory pro pohyb na vozíku, dostatečně prostorný výtah, široké dveře s madly. Odpovídající velikost a vybavení musí mít hotelové pokoje včetně sociálního zařízení. Přístupné musí být restaurační prostory včetně odpovídající výšky stolů, u

restaurace musí být bezbariérově přístupná toaleta. Důležitá jsou vyhrazená parkovací místa. K dalším hotelovým službám řadíme např. přístupná wellness a fitness centra, bazény, atd. Samozřejmostí je vstřícný přístup proškolených a zkušených zaměstnanců. [59]

Zdravotně postižené osoby se účastní lázeňského a zdravotního cestovního ruchu, rekreačního cestovního ruchu, například v přímořských letoviscích využívají cenově výhodné mimosezónní pobyty. Často se účastní poznávacích, kulturních a nákupních zájezdů, náboženského cestovního ruchu. [73]

1.1.2 Vývoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením v Evropě a v České republice

Sociální cestovní ruch vznikl ve Velké Británii. V devatenáctém století zde začala spolu s průmyslovou revolucí vznikat nová společenská vrstva. Dělníci, především přádelen a tkalcoven, přetvářeli sociální strukturu měst. Mezi řemeslníky s pevnou vazbou na cechy a stavovskou a rodinnou hrdostí na straně jedné a městskou chudinou na straně druhé, zde z venkovských přesídlenců vznikala v manufakturách a později továrnách nová společenská třída. Avšak stanovení jednoho faktoru či skupiny faktorů vedoucích k rozvoji sociálního cestovního ruchu je obtížné. Zpočátku se dovolená týkala jen nejlépe placených zaměstnanců, kteří si na dovolenou byli schopni ušetřit. Neutěšená situace nejchudších obyvatel v rychle se rozvíjejících průmyslových městech začala podněcovat vznik nových škol, muzeí, sportovních klubů a dalších institucí, které pomáhali zlepšovat sociální zázemí těchto měst a vhodně naplňovat volný čas pracujících. Postupně se k těmto trendům přidávaly i první zkušenosti s pořádáním prázdninových pobytů pro znevýhodněné dělníky a jejich děti, kteří byli posíláni na ozdravné pobyty na venkov. Tyto akce nejčastěji pořádaly sociální, vzdělávací a náboženské spolky. [61] V Českých zemích se těmto aktivitám věnoval například Skaut. [41]

Cestovní ruch, stejně jako ostatní volnočasové aktivity, se rozvíjel v několika rovinách. Sociální nebo vázaný cestovní ruch se rozvíjel vedle volného cestovního ruchu, zároveň vznikaly spolky zaměřené na podporu sportu a zdraví (britský Alpský klub založen 1857, v Českých zemích 1888 založen Klub českých turistů). [59] Tyto iniciativy se rozvíjely v řadě industriálních zemí-např. v Rakousku, Francii, Německu, Švýcarsku a

dalších. Významným mezníkem bylo přijetí deklarace o placené dovolené Mezinárodní organizací práce (Ženeva, 1936). Postupné zavádění placené dovolené pro široké vrstvy pracujících (v Československu první zákonný nárok na placenou dovolenou pro vybrané profese v roce 1921) [68] se stalo významným impulzem pro rozvoj masového cestovního ruchu, zároveň i sociálního cestovního ruchu. Začaly vznikat a rozvíjet se střediska cestovního ruchu-jednak na komerční bázi, jednak pro sociálně znevýhodněné skupiny pracujících a jejich rodin. [61] Avšak postupně ceny masového cestovního ruchu začaly klesat a pracující v nižších pozicích byli schopni si na tyto dovolené ušetřit. Tím se začala měnit struktura účastníků sociálního cestovního ruchu. [61]

Po druhé světové válce až do roku 1989 ve Východním bloku Evropy vázaný cestovní ruch ovlivňoval způsob trávení dovolených. Organizovaný vázaný cestovní ruch (social tourism), který vyžaduje splnění určitých podmínek, např. doporučení lékaře, zaměstnání či členství u dané organizace, trvalé bydliště v určité oblasti, atd., kdy na dovolené, lázeňský pobyt i dětské tábory přispívaly ve velké míře nemocenské pojištění, fond kulturních a sociálních potřeb, zaměstnanecké odbory. Tento fenomén byl v tehdejší Československu znám pod názvy podniková či výběrová rekreace. Stát tímto způsobem zdůrazňoval podporu péče o zdraví pracujících. (Zelenka, Pásková, 2012, str. 599).

V Evropě je sociální cestovní ruch v podobě, jak se vyvinul ve druhé polovině 20. století podporován Evropskou komisí, která zdůrazňuje jak sociální aspekt účasti sociálně znevýhodněných osob na cestovním ruchu, tak i ekonomické hledisko, kdy účast této skupiny cestujících směřuje do vedlejší sezóny. (Projekt Calypso, ENAT.)

Jak stoupá význam sociálního cestovního ruchu, ukazují statistická data o počtech zdravotně znevýhodněných občanů. Počet osob se zdravotním postižením ve společnosti stoupá, stoupá i průměrný věk dožití. Tato skutečnost nese s sebou dvě zásadní informace: jednak stoupá absolutní počet osob se zdravotním postižením, jednak přibývá počet osob ve vyšším věku, které tvoří početně významnou část skupiny osob zdravotně postižených. Obě tyto sociální skupiny potřebují umožnit a vytvořit co nejprátelštější prostředí jak po technické stránce, tak sociální, aby mohly bezproblémově cestovat. Tato skutečnost se v současné době podle Světové zdravotnické organizace (WHO, World Health Organization) týká více jak 1 miliardy lidí, tedy kolem 15 % obyvatel planety. Zpráva též připomíná, že problematika

ovlivňuje i rodinné příslušníky zdravotně postižených, potom v této souvislosti hovoříme až o 2 miliardách světové populace. Prognózy o zvyšování počtu osob nad 65 let v první polovině 21. století uvádí trojnásobný nárůst v kategorii nad 65 let a pětinasobný nárůst osob starších 80 ti let. Řada z nich tvoří významnou část skupiny osob se zdravotním postižením. Toto může být problém, pokud jim společnost chce umožnit aktivně plnohodnotně žít, tedy i cestovat. Na druhou stranu zpřístupnění cestovního ruchu představuje výzvu, která se skrývá v ekonomické síle tohoto segmentu spotřebitelů. [1]

Eurostat definuje dvě skupiny osob se zdravotním postižením. První definice zahrnuje osoby se základním postižením, které nemá významný vliv na jejich pracovní aktivity (jedná se především o smyslové vady zraku, sluchu, řeči, dále potíže při chůzi). Těchto osob je v Evropské unii ve věkové kategorii 15-64 let 45 milionů, tedy 14,1 % z celkového počtu obyvatel. Šetření však pracuje především s daty o osobách zařazených do druhé definice, podle které tyto osoby mají dlouhodobě přetrvávající zdravotní problém a/nebo je tyto zdravotní problémy omezují v běžných aktivitách. Těchto osob bylo v roce 2011 evidováno okolo 35 milionů, tedy 11,1 %. [11]

V České republice podle poslední zprávy Českého statistického úřadu k 31. 12. 2012 žilo 1 077 673 osob se zdravotním postižením, což představuje 10,2 % celkové populace. Oproti posledním zjištěním z roku 2007 došlo k mírnému navýšení. Nejvíce zdravotně postižených je ve věkových skupinách 60–74 let a 75+ let. Prognózy o věkové struktuře obyvatel České republiky uvádí, že oproti roku 2003, kdy věková skupina osob starších 65 let tvořila 14 % populace, se tato čísla zvednou k rokům 2020 na 21 %, 2050 na 30 %. [51]

Tabulka 1: Osoby se zdravotním postižením v České republice

Rok	1999	2007	2013
Zdravotní postižení	Počet osob (zaokrouhleno)		
Vnitřní postižení	150 000	572 000	717 000
Tělesné postižení	300 000	550 000	500 000
Duševní, psychiatrické a mentální postižení	400 000	235 000	250 000
Postižení zraku	100 000	87 000	100 000
Postižení sluchu	250 000	75 000	86 000
Jiné postižení	x	x	54 000
Celkem	1 200 000	1 519 000	1 467 000

Zdroj: Český statistický úřad, 2014. Vlastní zpracování, 2015

Z tabulky vyplývá jednak trend výrazného nárůstu vnitřních nemocí, jednak značně rozdílných dat, která mohou souviset s různou klasifikací za jednotlivé roky, dále rozvojem zdravotní péče, která by pak mohla zvýšit podíl vyléčených pacientů, celkovou péčí informovaných obyvatel o své zdraví, ale na druhé straně zvýšení může být dáno stárnutím populace.

Ve zprávě Českého statistického úřadu, která porovnává průzkumy let 2007 a 2013 je zkonstatováno, že se v tomto období zvýšil počet zdravotně postižených osob k celkovému počtu obyvatel o 0,3 %. Porovnání žen a mužů představuje vyšší nárůst žen (o 0,3 %) než mužů (o 0,1 %). V porovnání tempa růstu počtu osob se zdravotním postižením k tempu růstu celkového počtu obyvatel došlo k výraznému nárůstu, kdy se počet obyvatel zvýšil o 2,1 % a počet zdravotně postižených o 6,1 %.

Populace je v provedeném šetření rozdělena do šesti věkových skupin, a to 0-14 let, 15-29 let, 30-44 let, 45-59 let, 60-74 let, 75+ let. Pokud se jedná o muže, došlo k nárůstu u prvních dvou kategorií, další čtyři zaznamenali pokles. U žen byl zvýšen počet u kategorií do 44 let a nad 75 let, ostatní kategorie byly v poklesu či beze změn.

Důležité pro nástin problematiky cestování osob se zdravotním postižením je obeznámení se s celkovým vývojem jejich sociálního postavení ve společnosti-rodinná situace, společenské uplatnění, důležitá je bytová situace; pokud tyto jsou v pořádku, je možné uvažovat o stabilní ekonomické situaci daného člověka a teprve poté může člověk ke svým prioritám zařadit i potřebu cestování.

Podle dosaženého vzdělání klesly počty osob bez vzdělání a se základním vzděláním. U vyšších kategorií dochází k zvýšení, pouze u vyššího odborného vzdělání k mírnému poklesu. Tento pozitivní trend může vycházet i ze snahy o integraci zdravotně postižených do vzdělávacího procesu, další trend je celkový počet osob s vyšším vzděláním.

Rodinný stav odráží situaci ve společnosti, pokles osob se zdravotním postižením v partnerském svazku ubylo, avšak přibýlo osob se zdravotním postižením, které žily „sami“: svobodné, rozvedené, ovdovělé.

Významně se zlepšila bytová situace osob se zdravotním postižením, kdy se zvýšil počet bezbariérových bytů, sociálních zařízení s nízkým počtem lůžek, naopak klesla doba strávená v sociálních zařízeních.

Z hlediska ekonomické aktivity zpráva uvádí, že změny mezi lety 2007 a 2013 nejsou významné. Došlo ke snížení počtu nezaměstnaných o 2,9 %, ale i zaměstnaných o 3,9 %. Podle míry postižení rozeznáváme čtyři kategorie, přitom v kategoriích středně těžkého postižení, těžkého postižení a velmi těžkého postižení došlo k poklesu. [5]

1.1.3 Zdravotně postižení návštěvníci v cestovním ruchu

Systémů, které klasifikují zdravotní postižení, je víc. Mezinárodní klasifikace vad, postižení a znevýhodnění byla vydána Světovou zdravotnickou organizací (WHO) v roce 1980. Definice rozlišují jako nejtěžší úroveň vadu, která znamená ztrátu nebo abnormálnost psychologické, fyziologické či anatomické struktury nebo funkce. Definice postižení pak mluví o omezení nebo ztrátě schopnosti provádět činnosti jako ostatní lidé. Třetí úroveň je znevýhodnění představující nevýhodu oproti normálnímu stavu vzhledem k věku, pohlaví a společenskému zařazení. [10] UNWTO pak definuje osoby s postižením z hlediska jejich omezení při cestování a využívání služeb cestovního ruchu. Bakalářská práce pracuje především s daty českého statistického úřadu, který pro šetření o zdravotně postižených definuje zdravotně postiženou osobu a pak tzv. práh zdravotního postižení. *„Zdravotně postiženou je osoba, jejíž tělesné, smyslové a/nebo duševní schopnosti či duševní zdraví jsou odlišné od typického stavu a lze oprávněně předpokládat, že tento stav trvá déle než 1 rok. Odlišnost od typického stavu musí být takového druhu či rozsahu, že obvykle způsobuje omezení nebo faktické znemožnění společenského uplatnění dané osoby.“* Práh zdravotního postižení pak udává míru respektive intenzitu zdravotního postižení, od kterého byla vybraná osoba do celkového počtu postižených v rámci šetření zahrnuta. (pacienti od míry postižení 1 – lehké postižení), resp. nezahrnuta (pacienti s mírou postižení 0 – žádné resp. minimální postižení).“ (Výběrové šetření zdravotně postižených osob – 2013; Příprava výběrového šetření osob se zdravotním postižením VŠPO 13, www.czso.cz) [51]

Při účasti na cestovním ruchu zdravotně postižení využívají kompenzační pomůcky, bezbariérové dopravní prostředky a přístupné budovy a zařízení cestovního ruchu. Neméně důležitá je schopnost komunikace zaměstnanců podniků, se kterými zdravotně postižení přicházejí do styku.

Podle druhu postižení rozdělujeme osoby se zdravotním postižením na tělesně postižené, mentálně postižené, smyslově postižené (tedy sluchově a zrakově postižené).

Tělesně postižení trpí vadou „*pohybového a nosného ústrojí, tj. kostí, kloubů, šlach i svalů a cévního zásobení, jakož i poškození nebo poruchu nervového ústrojí, pokud se projevuje porušenou hybností. Do tělesného postižení také zahrnujeme všechny odchylky od normálního tvaru těla a končetin.*“ Jedno z klasifikačních dělení rozlišuje postižení vrozené a získané, jiná klasifikace pak rozlišuje centrální a periferní obrny, deformace, malformace a amputace. [14]

Tabulka2: Zdravotní klasifikace tělesného postižení

Kategorie	Druh postižení
II. třída	Vadné držení těla
III. třída	Amelie
	Dysmelie
	Vrozené rozštěpy páteře, ortopedické vady páteře
	Amputace a deformace končetiny
	Degenerativní onemocnění svalstva (svalová dystrofie)
	Stavy po úrazech pohybového ústrojí s trvalými následky
	Dětská mozková obrna

Zdroj: niem.cz. Vlastní zpracování, 2015

Při orientaci v prostoru se osoby zrakovým omezením dělí na dvě skupiny. První skupina, se zbytky zraku, kromě hmatových a zvukových prvků využívá i výrazné vizuální prvky, které jsou jasně čitelné. Zcela nevidomá osoba se pak orientuje pouze podle hmatových a zvukových prvků, které musí být pro obě skupiny vytvořeny v ucelených trasách a dostatečném množství, protože člověk nedokáže bez zraku chodit rovně, přirozeně tihne k vychýlení z přímého směru. Odbočení ze směru by mělo být vytvořeno v pravém úhlu, aby se nevidomá osoba mohla spolehnout na to, že jde skutečně o změnu trasy, ne o vychýlení z trasy. Nejznámější kompenzační pomůckou je bílá slepecká hůl, v dnešní době se používají se zabudovaným komunikačním systémem. Červenobílou hůl využívají osoby trpící poměrně vzácnou hluchoslepotou.

Tabulka 3: Zdravotní klasifikace zrakových vad

Kategorie	Klasifikace zrakového postižení	
1	Střední slabozrakost	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí, tedy maximum menší než 6/18 (0,30) a minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10 - 1/10
2	Silná slabozrakost	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí, a to maximum menší než 6/60 (0,10) a minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05), 1/10 - 10/20
3	Těžce slabý zrak	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí, a to maximum menší než 3/60 (0,05) a minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20 - 1/50
4	Praktická slepota	zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), až světlocit, nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena
5	Úplná slepota	naprostá ztráta světlocitu, až zachování světlocitu s chybou světelnou projekcí

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Dle zákona za neslyšícího považujeme osobu, která neslyší od narození, nebo u které ke ztrátě sluchu došlo před rozvinutím mluvené řeči, nebo osobu s úplnou či praktickou hluchotou, která ztratila sluch po rozvinutí mluvené řeči. Dále se do kategorie řadí osoby těžce nedoslýchavé, u kterých rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem). [76] U sluchově postižených se pod pojmem bezbariérovost rozumí především kontakt se slyšící osobou. Pomůcky se používají bytové a dveřní světelné signalizátory, speciální telefony a další světelné signalizační pomůcky. [53]

Tabulka 4: Zdravotní klasifikace sluchových vad

Klasifikace sluchového postižení	
Prelingvální neslyšící	Osoby, které se narodily plně neslyšící, nebo ztratily sluch před ukončením vývoje řeči, a to absolutně, nebo mají jen využitelné zbytky sluchových vjemů.
Postlingvální neslyšící	Osoby, u kterých nastala sluchová vada po ukončení vývoje řeči

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Klasifikace mentálního postižení rozlišuje 5 úrovní, lehkou, středně těžkou, těžkou, hlubokou a jinou mentální retardaci. Zařazení do skupiny se odvíjí od úrovně rozumových schopností, s tím, že psychologové hledají jejich přesnější vymezení. [14] Tito postižení potřebují především bezpečné, prostory, kde se mohou snadno orientovat, to znamená s jednoduchým dispozičním řešením, odolnými materiály. Je dobré zařídit prostory v příjemných, uklidňujících barvách, které ovlivňují duševní pohodu lidí. [53]

Tabulka 5: Zdravotní klasifikace mentálních vad

Klasifikace mentálních vad	IQ	Mentální věk
Lehká slabomyslnost	50 – 69	9 – 12 let
Středně těžká mentální retardace (střední slabomyslnost)	35 - 49	6 – 9 let
Těžká mentální retardace (těžká slabomyslnost)	20 – 34	3 – 6 let

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

1.1.4 Organizace a programy podpory cestování zdravotně postižených osob

Snaha o podporu sociálního cestovního ruchu na nejvyšší úrovni byla podpořena přijetím Globálního etického kodexu cestovního ruchu mezivládní organizací UNWTO. Propagaci Kodexu a jeho zavádění do praxe má od roku 2004 na starosti Světový výbor pro etiku v cestovním ruchu UNWTO, jeho zavádění do praxe je v České republice

v kompetenci Ministerstva pro místní rozvoj, jedním z distribučních kanálů je např. i Svaz měst a obcí ČR. Cílem je pak implementace pravidel do programů, dokumentů a do praxe jednotlivými organizacemi, které působí v cestovním ruchu. [17]

a) Organizace podpory cestování zdravotně postižených osob. Významnou neziskovou společností je Mezinárodní organizace sociálního cestovního ruchu (OITS/ISTO, International Social Tourism Organization), založena v roce 1963, se sídlem v Bruselu. Jejími členy jsou státy a organizace působící v cestovním ruchu, sama je pak členem UNWTO (od roku 1977), Světové konfederace cestování mládeže, studentů a vzdělání (WYSETC), Evropské rady pro dobrovolné organizace (CEDAG) a evropského cestovního ruchu Action Group (ETAG). Zabývá se sociálním cestovním ruchem, rolí kempování v sociálním cestovním ruchu. Aktivně působí v oblastech koordinace, propagace, výzkumu a vzdělání, účastí i organizování na kongresech, seminářích a workshopech cestovního ruchu. Cílem je podpora udržitelného cestovního ruchu s jeho současným ekonomickým, sociálním a kulturním rozvojem pro všechny. Podporuje odpovědnost k přírodnímu a kulturnímu dědictví a k místnímu obyvatelstvu. [23]

V Evropské unii má významné postavení v oblasti přístupného cestovního ruchu nezisková organizace Evropská síť pro přístupný cestovní ruch (ENAT, European Network for Accessible Tourism), která s podporou Evropské komise vznikla v roce 2006. Posláním této organizace je zpřístupnění nejen evropských destinací, jejich služeb a výrobků, ale v tomto směru se snaží působit na celosvětové úrovni. Oblast přístupného cestovního ruchu je podporována na úrovni vzdělávání, výměny informací, předávání osvědčených postupů a zkušeností. Propojuje a reprezentuje na mezinárodní úrovni evropské národní instituce a organizace v oblasti bezbariérového a přístupného cestovního ruchu. [26]

V jednotlivých zemích Evropy pracuje několik organizací zaměřených na podporu cestování osob se zdravotním znevýhodněním.

Ve Francii pracuje Národní agentura pro poukázky na dovolené (ANCV - Agence Nationale pour les Chèques-Vacances). Cílem této organizace je snaha umožnit cestování i rodinám ze sociálně slabého prostředí, seniorům, mladým lidem a v neposlední řadě i zdravotně postiženým osobám. Ve Francii tuto podporu využívá cca 2,5 milionů lidí. [74]

Ve Velké Británii je aktivní Organizace pro rodinné dovolené (FHA – Family Holiday Association). Jejím cílem je rovněž snaha o zpřístupnění dovolené znevýhodněným rodinám s dětmi. Organizace usiluje o to, aby se dovolených mohlo zúčastnit co nejvíce těchto sociálně znevýhodněných rodin. [77]

Organizací působící ve Španělsku je Institut pro seniory a sociální cestovní ruch (IMERSO – Instituto de Mayores y Servicios Sociales). Tato organizace se zaměřuje na problematiku sociálně slabých skupin obyvatel. Její činnost zahrnuje organizování center speciální péče, sledování sociálních služeb poskytovaných na státní úrovni, začleňování sociálně slabých obyvatel do společnosti, atd. [75]

V České republice je zastřešující organizací Národní rada osob se zdravotním postižením České republiky.

V nejširším slova smyslu je obecným cílem této organizace *„zlepšování života lidí se zdravotním postižením v jednotlivých oblastech jejich života,“* zlepšení jejich integrace do společnosti, včetně odstraňování bariér v dopravě, zpřístupnění kulturního a společenského života, atd. Na svých stránkách rovněž zveřejňuje objednávkový formulář Českých drah pro osoby na vozíku, poskytuje informace k projektu EUROKLÍČ a dalším projektům, které usnadňují život osobám se zdravotním postižením. Kanceláře má organizace ve všech krajích České republiky. [36]

Osoby s jednotlivými postiženími se mohou o pomoc obrátit na specializované organizace. Mezi ně na celostátní úrovni patří např. Centrum Paraple, o.p.s., Liga vozíčkářů, TYFLO ČR, o.p.s. a Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, z.s.

b) Programy podpory cestování zdravotně postižených osob. Calypso je program založený Evropskou komisí a propojuje základní myšlenky přístupného a udržitelného cestovního ruchu. Umožňuje účast na cestovním ruchu znevýhodněným vrstvám obyvatel. V mimosezóně umožní tento projekt prodlužovat sezónu v destinacích s výraznou sezónností a v regionech s méně známými či vznikajícími destinacemi. Tím zvyšuje jejich ekonomickou stabilitu, snižuje sezónní nezaměstnanost a zvyšuje úroveň služeb cestovního ruchu. Etický rozměr je garantován podporou zachování přírodních a kulturních zdrojů, podporou blahobytu místních komunit, omezením dopadu cestovního ruchu na životní prostředí, uvážlivým čerpáním přírodních zdrojů a nakládáním s odpady. [33]

V rámci programu EDEN pro rok 2012/2013 bylo vyhlášeno téma „Cestování bez bariér“, kterého se v České republice zúčastnilo patnáct destinací. Do evropského finále jich postoupilo pět, z prvního místa pak Lipno. [32]

Významnou osvětovou činností v oblasti porozumění potřebám osob se zdravotním postižením zaznamenal projekt Athena na cestách, který proběhl v České republice v letech 2009-2011. Tento projekt se snažil o zviditelnění potřeb zdravotně postižených osob při účasti na cestovním ruchu, pojmenování problematiky přístupného cestovního ruchu. Shrnul společenské a ekonomické důvody plynoucí podnikatelům a cílovým místům ze zavádění principů přístupného cestovního ruchu. [2]

Konkrétním zpřístupněním cestování zdravotně postiženým osobám se zabývá např. vozejkmap.cz, handicaptour.cz a jiné. Velmi dobře mají problematiku zpracovanou např. Beskydy, Jeseníky, Krkonoše, Český ráj a jiné turistické oblasti.

Na Vysočině zmapoval přístupnost některých měst a turistických cílů přímo hendikepovaný turista, tato soukromá iniciativa je přístupná pod názvem vysocinounavozejku.cz.

1.2 Potenciál cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Z geografického hlediska chápeme potenciál cestovního ruchu jako způsobilost určitého území poskytnout podmínky pro jeho rozvoj. Tento potenciál dělíme dále na přírodní a kulturně-municipální. [78]

Z ekonomického hlediska potenciál cestovního ruchu představuje kapacitu, strukturu a využívání infrastruktury cestovního ruchu (Gúčík a kol., 2004 s. 97)

Hodnocení potenciálu cestovního ruchu představuje souhrnou hodnotu lokalizačních, selektivních a realizačních předpokladů cestovního ruchu daného území vyjádřenou kvantifikační metodou pomocí bodovací stupnice sníženou o zápornou hodnotu negativních faktorů rozvoje cestovního ruchu daného území, tj. turistického regionu, turistické oblasti. [70] Hodnotící kritéria sledují jednak prvotní potenciál, tj. vhodnost území pro rozvoj cestovního ruchu z hlediska přírodního prostředí, atraktivity kulturních památek, kulturní a společenské akce, a dále hodnotící kritéria posuzují druhotné faktory, které omezují či podporují rozvoj cestovního ruchu v daném území.

Podle Mariota (2001) předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, které ovlivňují potenciál rozvoje daného území představují tři faktory a to selektivní, lokalizační a realizační. Mezi selektivní předpoklady cestovního ruchu řadíme předpoklady demografické, politické, sociologické, urbanizační, ekologické. K předpokladům lokalizačním podle Výkladového slovníku cestovního ruchu (2012) řadíme přírodní a kulturně-municipální. K realizačním předpokladům cestovního ruchu pak patří dopravní dostupnost a infrastruktura cestovního ruchu.

Z ekonomického hlediska jsou primární podmínky doplněny infrastrukturou cestovního ruchu, tj. ubytovacími, pohostinskými, sportovně-rekreačními a dalšími zařízeními, jejich kapacitou, strukturou, možnostmi využití.

Potenciálem cestovního ruchu tedy rozumíme soubor územních podmínek a předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu, které tvoří složitý systém, do kterého vstupují aspekty přírodního prostředí, hodnoty kulturně-historického dědictví a projevy aktuální lidské činnosti. (Linderová, 2012)

Zkoumáním potenciálu cestovního ruchu v České republice se zabývá Ústav územního rozvoje v Brně, výstupem pak jsou Mapy potenciálu cestovního ruchu v jednotlivých krajích České republiky.

Z hlediska cestovního ruchu zdravotně postižených je rozvoj tohoto segmentu trhu podmíněn vytvořením vhodných podmínek u všech tří faktorů, tj. selektivních, lokalizačních i realizačních.

1.2.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Pro osoby se zdravotním postižením se využití potenciálu vztahuje na podmínky, které omezují či podporují jejich potřeby v souvislosti s cestováním. Důležitým základem je státem dobře zpracovaná legislativa podporující práva zdravotně postižených. Tato podpora musí obsáhnout celý řetěz služeb cestovního ruchu, které umožní zdravotně postiženým účast na cestovním ruchu. Tj. informační služby, které jsou zajišťovány turistickými informačními centry a webovými portály. Dále odpovídající nabídku produktů cestovních kanceláří, ubytovací a stravovací zařízení, kulturní, společenská,

sportovně-rekreační zařízení, dopravní infrastrukturu. Přístupná musí být i primární nabídka zahrnující přírodní a kulturně-historické atraktivity daného území. [66]

a) Lokalizační předpoklady cestovního ruchu udávají podmínky z hlediska přírodního a společensko-kulturního, které ovlivňují další rozvoj cestovního ruchu v daném území. Tyto předpoklady udávají v jaké intenzitě a jakým směrem se bude dané území rozvíjet. Přírodní předpoklady představuje reliéf krajiny, klima, hydrosféra a biosféra. Kulturní předpoklady zahrnují movité a nemovité historické dědictví. Můžeme sem zařadit světské a církevní památky, lidovou architekturu a zvyky, technické památky, atd.

(Holeček, Mariot, Střída, 2001, s. 15).

Důležité je, aby přírodní, či kulturně-historické památky byly dostupné, tzn. bezbariérové pro zdravotně postižené návštěvníky. Např. bezbariérové turistické stezky a trasy, zpevněné vstupy na pláž, plošiny, mobilní lyžiny atd. do historických objektů, které nemohou být jinak stavebně upraveny. V případě mobilních lyžin či plošin s obsluhou je nutný přístupný zvonek v příslušné výšce.

b) Selektivní předpoklady cestovního ruchu „vyjadřují způsobilost společnosti dané oblasti či země podílet se na cestovním ruchu aktivně i pasivně, tzn. přijímat účastníky cestovního ruchu i stávat se jimi.“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 262) Dělíme je na objektivní a subjektivní. Objektivní představují politickou a bezpečnostní stabilitu oblasti, ekonomické a ekologické faktory, životní úroveň. Subjektivní předpoklady představují vlastnosti účastníků cestovního ruchu, příslušnost k sociální vrstvě, profesní zařazení, rodinné zařazení a osobnostní charakteristiky. Velký vliv na rozhodování má módnost, doporučení známých, reklamy, či propagace. (Jakubíková, 2009, 156-157).

Zdravotně postižené osoby potřebují především vstřícný postoj veřejnosti a dovednosti a znalosti zaměstnanců dopravních společností, ubytovacích a stravovacích zařízení, kulturně-společenských zařízení, kteří jsou jim nápomocni při užívání služeb cestovního ruchu, podávání informací, atd.

c) Realizační předpoklady cestovního ruchu představují dopravní dostupnost dané oblasti a materiálně-technickou základnu destinace, tzn. ubytovací a stravovací kapacity, kulturní, sportovní, společenské a další zařízení.

Základním předpokladem jsou informace o přístupnosti dopravních prostředků, ubytovacích a stravovacích zařízení a dalších atraktivit. Účast zdravotně postižených

na cestovním ruchu je daná technickým a architektonickým přizpůsobením dopravy a materiálně-technické infrastruktury.(Pásková, Zelenka 2002, s. 244)

1.2.2 Přínosy podpory cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Růst počtu příjezdějících turistů do Evropské unie v roce 2012 představoval 2,5 %, v absolutních číslech to znamená přes 401 milionů návštěvníků, do Evropy celkem přijelo 535 milionů návštěvníků. Evropa si udržuje vedoucí postavení v počtu návštěvníků, avšak regiony jako Afrika, Amerika či asijsko-tichomořský region mají nárůst podstatně vyšší (4,6 – 6,9 %). Evropská komise proto podporuje projekty jako EDEN, který se zabývá propagací méně známých evropských destinací nejvyšší kvality, inovací tradičních destinací, podporou agroturistiky, lázeňství, ale i podporou nových udržitelných modelů podnikání v tomto sektoru národního hospodářství. [7] Stejný důraz Evropská komise klade i na podporu cestovního ruchu pro všechny. Z důvodu nedostatečné využitelnosti kvůli nedostupnosti objektů cestovního ruchu pro určité segmenty obyvatel byla v tomto odvětví vyčíslena ztráta až na 160 miliard eur. [11]

Přitom tok peněžních prostředků, které s sebou návštěvníci, tedy i zdravotně postižení do regionů nesou, působí jako multiplikátor příjmový, investiční a zaměstnanosti, s tím, že významným znakem cestovního ruchu je sezónnost, kterou právě zdravotně postižení návštěvníci pomáhají zmírňovat. Prognózy hovoří o vyšších počtech návštěvníků se specifickými potřebami, orientace na tento segment zajistí podnikům cestovního ruchu vyšší stabilitu. (Palatková, Zichová, 2014, s.28)

Pro podniky cestovního ruchu je významné to, že tento segment návštěvníků je mnohem více loajální. Pokud je se službami spokojen a získá si důvěru, mnohem častěji se oproti běžnému návštěvníkovi vrací na známá a prověřená místa. [2]

Evropská komise však neopomíjí ani kulturní, společenský a sociální přínos přístupného cestovního ruchu. Zpřístupnění, tedy debarierizace místní infrastruktury v destinaci (dopravní prostředky, nástupiště a zastávky místní hromadné dopravy, atraktivita, sportovní, společenská zařízení a jiné) se týká nejen zdravotně postižených návštěvníků, ale i místních obyvatel a to jak zdravotně postižených, tak i starší generace či rodičů s kočárky. [2]

Společenský kontakt běžné populace se zdravotně postiženými umožňuje vzájemné poznávání které přispívá k porozumění potřeb zdravotně postižených. Společnost se tak učí toleranci a vzájemné úctě. Pro podniky cestovního ruchu a destinace, které umožňují přístupnost podniků a atraktivit, by kromě finančního profitu mělo být významné i společenské uznání a prestiž. Zdravotně postižení mohou získat kromě rozšíření kulturního a společenského rozhledu běžného návštěvníka i upevnění a posílení sebedůvěry a sociálních vztahů. Toto jim pomáhá v integraci do běžné společnosti.

1.2.3 Legislativní úprava vztahující se k cestovnímu ruchu zdravotně postižených osob v Evropě a ve světě

Hrdost na svoji civilizaci, na státní příslušnost, na své tradice, je nejlepší pěstovat při poznávání mnohobarevné a sociálně různorodé globální civilizace.

Aby měli možnost cestovat nejširší vrstvy společnosti, bylo nutné přijmout a postupně zavádět do praxe řadu dohod, smluv a zákonů, které zahrnují širokou škálu činností.

a) Právo osob se zdravotním postižením na účast na cestovním ruchu. V roce 1999 na Valném shromáždění v Santiagu de Chile přijala Světová organizace cestovního ruchu Globální etický kodex cestovního ruchu, kterým světová společnost uznává právo všech lidí všech vrstev společnosti na volný čas, svobodu pohybu v cestovním ruchu. V článku 2, druhém odstavci, toto právo taxativně vyjmenovává respektování práv nejzranitelnějších osob, tedy dětí, starších osob, zdravotně postižených, dále pak etnických menšin, domorodých národů. Článek 7 zdůrazňuje právo na účast na cestovním ruchu pro všechny vrstvy společnosti s tím, že účast na cestovním ruchu je součástí trávení volného času. [17]

OSN přijala v roce 2006 Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, kde se v článku 30 píše o právu účasti zdravotně postižených na kulturním životě, volnočasových, sportovních, rekreačních aktivitách rovnoprávně s ostatními a to zajištěním odstraňování bariér, legislativními opatřeními, přístupu k informacím. Státy se dále zavazují podporovat jejich organizovanou činnost zajištěním vzdělání, školení, finančními prostředky. Zavazují se umožnit a zajistit zdravotně postiženým přístup ke sportovním, kulturním, rekreačním zařízením, do divadel, kin, muzeí, knihoven, ke službám cestovního ruchu, dle možností umožnit vstupy do historických památek a na místa národního kulturního významu.[6]

V Evropské unie je základní právo na rovnost, zákaz diskriminace, začlenění osob se zdravotním postižením, zakotveno v Listině základních práv Evropské unie z roku 2009. [34]

Evropský hospodářský a sociální výbor vydal Evropskou strategii pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010 – 2020, která koresponduje s Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením OSN, zde se mimo jiné uvádí i ekonomické hledisko zpřístupnění podniků zdravotně postiženým. Je uvedeno, že tyto podniky mohou následně získat až o 15 % více spotřebitelů. [34]

Nejzákladnější myšlenky o svobodě pobytu a pohybu občanů České republiky jsou zakotveny v Listině základních práv a svobod, které jsou součástí Ústavy ČR a ústavního pořádku, kde se v článku 14 píše o svobodě pohybu a pobytu, které jsou zaručeny, v článku 10 o právu na zachování lidské důstojnosti. V preambuli samotné ústavy je pak zakotvena myšlenka nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti, svobody a rovnoprávnosti a povinnosti a zodpovědnosti vůči druhým. [24]

Zákonnou úpravu představuje v České republice tzv. antidiskriminační zákon č. 198/2009. K tomuto zákonu se v roce 2011 vyjádřila Alternativní zpráva pro výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením, která zkonstatovala, že zákon jednostranně upravuje práva zdravotně postižených osob ve vztahu k zaměstnání, ale další aspekty života postižených nejsou tak podpořeny. Již v roce 2006 se podobně k dané problematice vyjádřila zpráva Lisy Weddington Z Říma do Nice na invalidním vozíku – Vývoj evropské politiky v oblasti zdravotního postižení, která také vyzdvihuje jednostrannost úmluv o právech postižených v oblasti zaměstnání, ale na druhé straně jim legislativa musí umožnit i přístup k informacím, zboží a službám, kultuře a vzdělání, atd. A toto se v průběhu času postupně v dalších úpravách naplňuje. (Obdobná zpráva byla přednesena v Ženevě na jednání Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením v březnu roku 2014, na základě které bude hodnoceno, jak Česká republika pracuje na právech osob se zdravotním postižením). [44]

Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením Česká republika rozvedla v Národním plánu vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010–2015. Zde se v článku 1 píše o nediskriminaci a rovném zacházení, v článku 7 se zdůrazňuje z hlediska cestovního ruchu důležitá mobilita osob. [34]

Významné jsou články 4, který řeší přístupnost staveb, dopravy a informací—z hlediska revize technických norem v případě staveb, v dopravě pak postupné zpřístupňování veřejné dopravy ve spolupráci s organizacemi zastupujícími práva osob se zdravotním postižením; článek 15 pak pojednává o přístupnosti kulturního života společnosti. Konkrétně zpřístupňování dopravy a zvyšování její bezpečnosti pro zdravotně postižené se zabývá Národní rozvojový program mobility pro všechny z roku 2008. [36]

b) Využívání dopravních prostředků. Práva zdravotně postižených osob v letecké dopravě a v železniční dopravě řeší na úrovni Evropské unie Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2006 o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1317/2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční dopravě. Práva cestujících v autokarové a autobusové přepravě byla přijata později, řeší je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 181/2011, o právech cestujících v autobusové a autokarové dopravě.

Úpravy zdůrazňují nediskriminační zacházení, právo na přepravu včetně invalidních vozíků a asistenčních psů, právo na pomoc v prostorách letišť, na palubě letadla, při navazujících spojkách, v případě letecké dopravy. V nařízení je dále začleněn zákaz odmítnout přepravu osob se zdravotním postižením z důvodu jejich hendikepu nebo omezené schopnosti pohybu a orientace. [37]

V železniční dopravě v České republice je významné to, že držitelé průkazu ZTP, ZTP/P mají nárok na slevu z jízdného a přepravu pro osobního asistenta zdarma. Jízdenky mohou bez přírážky kupovat přímo ve vlaku i pokud je ve stanici nebo zastávce obsazená pokladna. Pokud vlak nemá zařazen bezbariérový vůz, popřípadě vůz se zvedací plošinou, na základě Objednávky přepravy vozíčkářů ho do soupravy přepravce (České dráhy) zařadí. Seznam bezbariérových stanic a zastávek pro jednotlivé druhy zdravotního postižení s přesnou specifikací jednotlivých přístupných služeb je rovněž k dispozici na webových stránkách Českých drah. [38]

U autobusové dopravy způsob přepravy osob s omezenou schopností pohybu zveřejňují dopravci na svých stránkách (Icom transport, a.s. vyřizuje žádosti o asistenci při přepravě zdravotně postižených na emailu pomoc@icomtransport.cz). [39]

Zdravotně postižení cestující mají právo na odpovídající způsob podávání informací. Zde je obecně platná vyhláška č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb a zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb, tzn. pro osoby s pohybovým, zrakovým, sluchovým a mentálním postižením, dále pro osoby pokročilého věku, těhotné ženy, osoby doprovázející dítě v kočárku nebo dítě do tří let, která je v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 98/34/ES. V § 9, odstavec (1) se uvádí, že: „*Základní informace pro orientaci veřejnosti musí být jak vizuální, tak podle okolností i akustické a hmatné. Vizuální informace musí mít kontrastní a osvětlené nápisy a symboly. Informační a signalizační prvky musí být vnímatelné a srozumitelné pro všechny uživatele, je nutné brát v úvahu zejména zorné pole osoby na vozíku, velikost a vzdálenost písma.*“ [52]

c) Bezbariérové budovy ubytovacích, pohostinských a jiných zařízení cestovního ruchu. Pro ubytovací či stravovací zařízení je obecně platná vyhláška č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. a zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb, tzn. pro osoby s pohybovým, zrakovým, sluchovým a mentálním postižením, dále pro osoby pokročilého věku, těhotné ženy, osoby doprovázející dítě v kočárku nebo dítě do tří let, která je v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 98/34/ES. Uvedená vyhláška se týká pozemních komunikací, veřejných prostranství, občanského vybavení v částech určených pro užívání veřejností. Pro imobilní osoby to znamená především umožnění vstupu do budovy, kdy musí být bezbariérový vstup zajištěn v úrovni komunikace pro chodce, rampami vedle schodišť, zdvihací plošinou. Zrakově postižení mají mít vytyčené přirozené nebo umělé vodící linie. U budov musí být vyhrazená místa stání v počtu podle celkového počtu stání (1 vyhrazené místo na 20 stání). U stravovacích zařízení, kde jsou toalety pro užívání veřejností, musí být bezbariérové toalety apro děti do tří let přebalování kabiny. Ubytovací zařízení musí mít minimálně 5 % pokojů splňujících bezbariérovost pro imobilní osoby. [52]

d) Debarierizace kulturně-historických památek. Kina, divadla a další kulturní sály musí mít z celkového počtu míst určený počet vyhrazených míst pro osoby na vozíku, pro

sluchově postižené musí umožňovat indukční poslech. Musí mít vyhrazené toalety, pro děti do tří let přebalovací kabiny. Bezbariérová úprava kulturních památek se rovněž řídí výše uvedenou vyhláškou č. 398/2009 Sb., avšak s ohledem na zájmy státní památkové péče (§2, odst. 3). [52]

e) Bezbariérové budovy sportovně-rekreačních zařízení. Kromě bezbariérových vstupů musí být zajištěny bezbariérové šatny, sprchy, záchody, přebalovací kabiny pro děti do tří let (sportoviště, závodiště, bazény, wellness zařízení, apod). Bazény a ostatní vodní plochy by měly mít bazénové zvedáky pro imobilní osoby. Prostory pro shromažďování musí mít z celkového počtu míst určený počet vyhrazených míst pro osoby na vozíku (fotbalové, zimní, atletické stadiony, sportovní haly, rekreační areály, hřiště, apod). [52]

2 Analýza potenciálu Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob

Rozvoj cestovního ruchu je možný v území, které disponuje dostatečně atraktivním potenciálem, tzn. podmínkami přírodními a kulturně-společenskými, které jsou schopny přitáhnout pozornost potenciálních účastníků cestovního ruchu.

2.1 Cíl a metodika zkoumání

Cílem práce je analyzovat a zhodnotit potenciál Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob.

- Na cíl navazují výzkumné otázky:
- Jaké jsou možnosti bezbariérového ubytování v cestovním ruchu v Kraji Vysočina a Jihomoravském kraji?
- Jak jsou bezbariérová ubytovací zařízení propagována?
- Jaké možnosti využití volného času mají zdravotně postižení návštěvníci v Kraji Vysočina a Jihomoravském kraji?

Jak je možné získat informace o pobytech vhodných pro zdravotně postižené osoby v Kraji Vysočina a Jihomoravském kraji?

Šetření provedené v bakalářské práci navazuje na širší výzkum řešený od roku 2014 v jednotlivých krajích České republiky. Za účelem porovnání a zhodnocení celkového potenciálu republiky je využita jednotná metodika sběru dat, jejich zpracování, analýzy a zhodnocení.

Praktická část bakalářské práce je zpracována s využitím sekundárních zdrojů dat, jednak elektronických – webové informační portály podniků cestovního ruchu, oficiální stránky krajů, informačních center, speciálních portálů zaměřených na informace pro zdravotně postižené. Dále byly využity tištěné propagační materiály, odborné i populární časopisy, knižní odborná literatura. Získané informace se ověřovali elektronickou a telefonickou komunikací s informačními centry, organizacemi zdravotně postižených, podniky cestovního ruchu (ubytovací a pohostinská zařízení), společenskými, kulturními a sportovně-rekreačními zařízeními, některé osobní návštěvou.

Konstatujeme, že s ohledem na rozlohu zkoumaného území bakalářská práce neobsahuje vyčerpávající sdělení. Jedná se o zpracování dostupných převážně sekundárních dat vyhodnocených na základě subjektivní metody. Práce tak podává přibližný obraz o situaci v připravenosti vybraných krajů na poskytování služeb cestovního ruchu pro osoby se zdravotním postižením a je východiskem pro zpracování podrobnějších analýz.

V práci byly použity vědecké metody zkoumání analýzy a syntézy a subjektivního hodnocení. K tomu byla zpracována hodnotící bodová stupnice sestavená podle jednotných hodnotících kritérií.

Do hodnocení potenciálu byly zařazeny podniky a atraktivity cestovního ruchu, a sice:

- bezbariérová ubytovací a pohostinská zařízení,
- sportovně rekreační zařízení,
- přístupné cyklotrasy a turistické stezky,
- kulturně historické památky,
- cestovní kanceláře,
- webové informační portály.

Sběr dat byl prováděn na území Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje v období březen-prosinec 2015.

Tabulka 6: Hodnotící kritéria potenciálu cestovního ruchu na úrovni krajů

Hodnocené kritérium	Charakteristika	Body
Bezbariérová ubytovací zařízení	méně jak 10 % všech UZ	0
	více jak 10 % všech UZ	1
	více jak 15 % všech UZ	2
	více jak 20 % všech UZ	3
Bezbariérová pohostinská zařízení	- méně jak 10 % všech PZ	0
	- více jak 10 % všech PZ	1
	- více jak 15 % všech PZ	2
	- více jak 20 % všech PZ	3
Sportovně – rekreační zařízení	- bezbariérová koupaliště/aquaparky (ano/ne)	2/0*
	- fotbalové, hokejové a jiné stadiony (ano/ne)	2/0*
	- jiná sportoviště	2/0*
Přístupné cyklotrasy a turistické trasy	- méně než 10 % turistických tras	2*
	- více než 10 % turistických tras	3*
	- méně než 10 % cyklotras	2*
	- více než 10 % cyklotras	3*
	- přizpůsobené sjezdovky a trasy běžeckého lyžování	3*

* přidělení vah na základě subjektivního zhodnocení bezbariérovosti

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle Linderová, 2012 a Regionalizácie cestovního

ruchu v Slovenskej republike z roku 2005.

Tabulka 7: Pokračování

Kulturně-historické památky	hrady/zámky/zámečky/kostely přístupné s doprovodem	1
	částečně přístupné hrady/zámky/zámečky/kostely	2
	úplně přístupné hrady/zámky/zámečky/ kostely	3
	muzea/galerie/skanzeny přístupné s doprovodem	1
	částečně přístupná muzea/galerie/skanzeny	2
	úplně přístupná muzea/galerie/skanzeny	3
	* přidělení vah na základě subjektivního zhodnocení bezbariérovosti	2*
Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle Linderová, 2012 a Regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike z roku 2005. divadla		
Cestovní kanceláře	nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v tuzemsku (ano/ne)	1/0
	nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby do zahraničí (ano/ne)	1/0
Webové informační portály	Ano/ne	1/0

* přidělení vah na základě subjektivního zhodnocení bezbariérovosti

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle Linderová, 2012 a Regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike z roku 2005.

Ke zpracování získaných dat slouží stupnice hodnocení potenciálu zdravotně postižených osob.

Tabulka 8: Stupnice hodnocení potenciálu zdravotně postižených osob

Bodové hodnocení	Kvantitativní hodnocení	Kvalitativní hodnocení
0 až 9	1	základní
10 až 19	2	průměrný
20 až 28	3	zvýšený
29 až 37	4	výborný

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle Linderová, 2012 a Regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike z roku 2005.

Sběr dat byl prováděn na území Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje v období od března do prosince 2015.

Kraj Vysočina se nachází v centrální části České republiky. Sousedí s kraji Jihočeským, Středočeským, Pardubickým a Jihomoravským. Se svojí rozlohou (téměř 6 800 km²) se řadí k větším krajům. Významným sídelním faktorem je vysoký počet obcí s malým počtem obyvatel, který s sebou nese vyšší nároky na dopravní obslužnost. Toto území je charakteristické vyšší nadmořskou výškou, kterou specifikuje homogenní masiv Českomoravské vrchoviny. V tradičně zemědělském kraji se začal v 19. století rozvíjet průmysl textilní, potravinářský, sklářský a dřevozpracující. Dnes sociální a

hospodářskou stabilitu zajišťuje především strojírenský průmysl. [5] Návštěvníky i místním obyvatelstvem je Kraj Vysočina vnímán jako ekologicky čistá, zdravá, a bezpečná oblast vhodná pro klidný život. [62]

Jihomoravský kraj leží v jihovýchodní části České republiky, sousedí se Slovenskem, Rakouskem, Krajem Vysočina, Pardubickým, Olomouckým a Zlínským krajem. Rozlohou 7 652 km² se řadí na čtvrté místo v zemi. Má významnou funkci v tranzitní dopravě v ose sever-jih i východ-západ, nejdůležitější komunikace jsou v silniční dopravě dálnice D1 a D2, rychlostní komunikace R43, R52. Brno a Břeclav jsou významnými uzly železničních koridorů. V Brně Tuřanech je mezinárodní letiště. [5]

V cestovním ruchu je Jihomoravský kraj prezentovaný jako turistický region Jižní Morava a je druhý nejnavštěvovanější turistický region po Praze. Spolu se Západočeskými lázněmi úspěšně prezentují nejrozvinutější cestovní ruch v republice. Na rozdíl od územně malé Prahy a homogenního TR Západočeských lázní jsou turistické oblasti CR Jižní Moravy značně rozdílné, ve své originalitě se jako destinace cestovního ruchu snadno představují a i návštěvníci je vnímají jako svébytné turistické cíle. [5]

2.2 Lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu zdravotně postižených osob

Primární nabídku tvoří přírodní podmínky, tzn. podmínky klimatické, hydrologické, geomorfologické, biogeografické. Ke kulturně-historickým podmínkám řadíme světské a sakrální architektonické památky, archeologická naleziště, umělecká díla, muzeální sbírky, hmotný a duchovní folklór. [59]

2.2.1 Přírodní atraktivita

Českomoravská vrchovina, tvořící podstatnou část Kraje Vysočina, patří do geomorfologické oblasti České Vysočiny. Geologicky patří k nejstarším pohořím našeho území. Z geologického hlediska jsou pro ni typické hlubinné vyvřeliny, které byly v průběhu času vytvářeny do měkkých, mírných tvarů, které charakterizují tvář zdejší krajiny. Známa je těžba žuly (mrákotínský monolit pro Pražský hrad), po ukončení těžby na řadě míst vznikly romantické lomy, hojně využívané jako přírodní koupaliště. [71]

Nejvyšší vrcholy Českomoravské vrchoviny jsou Javořice v Javořické vrchovině (837 m), Devět skal ve Žďárských vrších (836 m).

Na území kraje se nachází rozvodí Severního moře (Sázava, Želivka, Blanice, Šlapanka) a Černého moře (Dyje, Svratka, Svitava, Fryšávka, Jihlava). Přirozené významné vodní plochy se na území kraje nenacházejí, ale od středověku je zde budována řada rybníků: největší rybník na Vysočině je Velké Dářko, další významné rybníky jsou např. Veselský rybník, rybník Řeka, Bohdalovský rybník, které jsou využívány v cestovním ruchu (kempy). Významné jsou z rekreačního hlediska i přehrady: Dalešická přehrada, Trnávka. [49]

Kraj Vysočina velmi kvalitně zpracoval seznam kulturních a přírodních pamětihodností na Portálu kulturního a přírodního dědictví Kraje Vysočina. Na území kraje se nachází dvě chráněné krajinné oblasti (Žďárské vrchy, Železné hory), tři národní přírodní památky (Hojkovské rašeliniště, Jankovský potok, Švařeč), sedm národních přírodních rezervací (Dářko, Mohelenská hadcová step, Radostínské rašeliniště, Ransko, Velký Špičák, Zhejral, Žákova hora), devět přírodních parků (Balinské údolí, Bohdalovsko, Čerínek, Doubrava, Melechov, Rokytná, Střední Pojihlaví, Svratecká hornatina, Třebíčsko). [43]

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, regionální pracoviště Správa CHKO Žďárské vrchy, má podrobně popsány sportovně rekreační aktivity, které jsou možné v CHKO Žďárské vrchy, včetně popisu naučných stezek a turistických tras. Bezbariérový přístup zatím není zpracován.

Celý kraj je protkán hustou sítí turistických, cykloturistických i hypoko tras, avšak tyto jsou vedeny poměrně náročným terénem nebo mají velké převýšení. [48, 43]

Webový portál Naučné stezky v České republice v Kraji Vysočina registruje 60 naučných stezek. [35]

Pro nevidomé je vodorovným značením na komunikaci vyznačena část cyklostezky v Jihlavě v údolí řeky. Jinde se musí spoléhat na asistenci vodiče. Tyflocentrum na této stezce pravidelně pro své členy pořádá procházky s posezením v místní restauraci. [72]

U neslyšících potřeba bezbariérovosti nebyla předpokládána. Trasy byly hledány pro imobilní osoby na vozíčku, jsou v různé úrovni náročnosti. Pro Kraj Vysočina zatím nejsou zpracovány speciální stránky mapující bezbariérové turistické trasy.

Pomocí aplikace livetouring.com lze virtuálně projet řadu cyklotras, cyklostezek a pěších tras a podle náročnosti terénu se rozhodnout, jakou část trasy lze absolvovat. Alespoň část z každé trasy je s malým převýšením, vede po kvalitních asfaltových silnicích, většinou začínají nebo prochází obcemi, kde se dá zaparkovat. Mapa je vybavena řadou informací o přírodních, kulturních a historických zajímavostech na trase. Doplněny jsou i informace o možnostech parkování, místních TIC, rekreačních zařízeních. [48]

Mezi páteřní cyklotrasy vedoucí přes Vysočinu patří cyklotrasa č. 1 Klubu českých turistů Praha-Brno, která Vysočinou vede CHKO Žďárské vrchy z Nedvědic do Hlinska v Čechách. Pro hendikepované jsou náročná převýšení, ale většina trasy má asfaltový povrch, je nefrekventovaná, vede krásnou krajinou, lesem. Části trasy lze využít. Trasa vede NPR Žákova hora, Devět skal, rekreační oblastí Tři studně. Končí u TIC v Bystřici nad Pernštejnem. [48]

Další severní trasa č. 5061 v celkové délce 67 km přes CHKO Žďárské vrchy vede z Vojnova Městce přes Žďár nad Sázavou, okolo areálu Šiklův mlýn do Bystřice nad Pernštejnem. Lze navštívit NPR Dářko a NPR Radostínské rašeliniště. Přírodní zábavní areál Šiklův mlýn má též náročnější terén, při návštěvě je nutná asistence. [48]

Jižní částí Kraje Vysočina vede dálková cyklotrasa Jihlava-Třebíč-Raabs, Vysočinu opouští u Jemnice, zde má délku 113 km. Prochází historickými městy Třebíč, Jaroměřice nad Rokytnou, Moravské Budějovice, Jemnice. Několik úseků vede po dobře upravených asfaltových cyklostezkách údolím řeky Jihlavy, nemají velké převýšení nebo se dají objet. [48]

Celkem 276 km má 7 tras Zubří stezky na Bystřicku s výrazným převýšením a místy těžkým terénem. Část z nich, například z Nedvědic do Dolního Čepí, má mírný terén a vede po asfaltových stezkách, které jsou využitelné. [48]

Část trasy lze absolvovat z cyklotrasy Telč-Roštejn, celková délka 21 km. I zde má terén vysoká převýšení. V některých úsecích vede po náhorní rovině s nevelkým převýšením. Hrad Roštejn má bezbariérové WC, lze zde parkovat. [48]

Zcela nenáročné jsou tyto trasy: cyklo a in-line stezka, Světlá nad Sázavou - Smrčná údolím Sázavy v délce 6 km, cyklo a in-line stezka ve Zruči nad Sázavou v délce 2 km, cyklostezka Sázava Přibyslav v délce 9 km, cyklostezka Jihlava – Luka nad Jihlavou v délce 12 km. Z cyklotrasy Po pamětihodnostech Žirovnicka, délka 25 km, bez velkého převýšení je úsek ze Stranné do Vlčetína v délce 8 km. [49]

Nenáročná je naučná stezka Postopách poznání a historie v Třešti v délce 3,4 km. Atraktivní je trasa historickým centrem Telče, ale horší terén, historická dlažba, délka 2,4 km. Tři naučné stezky jsou v Jihlavě, pouze jedna vede po schodech vedle kostela sv. Jakuba, ale tyto lze objet. Ve Žďáře nad Sázavou Naučná stezka kolem Zelené hory, pouze se musí vynechat výstup ke kostelu. Součástí je dřevěný chodník okolo rybníka s vyhlídkovými moly. Bezbariérové jsou naučné stezky v Pelhřimově Po stavebních slozích, Městské sady, Procházka Českou knihou rekordů. Naučná stezka Židovskou čtvrtí v Třebíči má náročnější historickou dlažbu. [40]

Náročnější terén lesními cestami má pěší stezka Trasa za vodou v Chtěboři, délka 13,5 km, vyjíždka Nad Lukami nad Jihlavou, část úvozové cesty se dá objet po asfaltové silnici, délka 8 km. Náročný terén po lesních stezkách pro zdatné s doprovodem je na naučné stezce K pramenům Počátek v délce 11 km. Náročnější je i pěší trasa Cestou starých soukenických mistrů v Počátkách v délce 5 km, část lesní terén. Po lesních cestách vede náročnější část naučné stezky Lipky v Telči, ale lze ji vynechat. Zbytek trasy vede krásnou lipovou alejí. [48]

Zámecké parky v Kraji Vysočina jsou bezbariérové v Telči, Jaroměři nad Oslavou, Náměšti nad Oslavou, Světlé nad Sázavou, Třebíči, naučná stezka zámeckým parkem ve Zruči nad Sázavou, část parku a přilehlých alejí u zámku v Třešti, zámecký park Dukovany, zámecký park Pacov. Bezbariérové je městské arboretum v Novém městě na Moravě, městský park Budoucnost v Havlíčkově Brodě, v Pelhřimově, okolí rozhledny Karasín, která je celá koncipována jako bezbariérová u Bystřice nad Pernštejnem. Přístupné je i Ekocentrum Chaloupky Baliny. [43]

Tabulka 9: Přehled bezbariérových tras vhodných pro zdravotně postižené osoby na Vysočině

Trasa	Úplně bezbariérové	Částečně bezbariérové
Naučná stezka	8	7
cyklotrasa	5	---
park	13	---
ostatní	1	---
Celkem	27	7

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Jihomoravský kraj ohraničují ze severu a severozápadu Dražanská vrchovina, která je součástí Českomoravské vrchoviny, a CHKO Moravský kras s více jak tisíci jeskyněmi. Národní přírodní rezervace jsou zde Býčí skála, Habrůvecká bučina, Hádecká planinka, Vývěry Punkvy. Východní hranice kraje je lemována CHKO Bílé Karpaty, které jsou od roku 1996 biosférická rezervace UNESCO, (nejvyšší vrchol kraje Čupec, 819 m). Národní přírodní rezervace zde jsou Čertoryje, Jezevčí, Porážky, Zahrady pod Hájem (okres Hodonín). Další biosférické rezervace je Dolní Morava, jejíž součástí je CHKO Pálava. Nejmladším Národním parkem ČR je NP Podyjí, který leží na hranicích s Rakouskem.

Mezi pohořími se rozkládá Dolnomoravský úval, historická křižovatka Evropy. Dalšími sníženinami jsou Boskovická brána, Dyjsko-svatecký úval, Vyškovská brána.

Významné toky jsou Morava, Dyje, Svratka, Svitava, Jihlava, Bažův kanál. Z rekreačního hlediska jsou významné Vranovská, Brněnská, Malešická přehrada, vodní nádrže Mušovská jezera, respektive Dolní novomlýnská nádrž, řada rybníků. V Jihomoravském kraji má velký význam tzv. vinařská turistika.[32]

Rozmanitá tvář krajiny poskytuje různorodou škálu využití pro cestovní ruch.

Webový portál Naučné stezky v České republice v Jihomoravském kraji registruje 137 naučných stezek. [40]

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, regionální pracoviště Správa CHKO Moravský kras a regionální pracoviště Správa CHKO Pálava stručně popisují naučné stezky, které má ve své správě a sportovní aktivity, které zde lze provozovat. Bezbariérový přístup zatím není zpracován.

Webové stránky Moravského krasu uvádí informace pro vozíčkáře s odkazem na podrobnější informace na webových stránkách bezbarier.cz.

Ani Jihomoravský kraj zatím nemá zpracované speciální stránky s turisticky bezbariérovými trasami. Informace a data jsou čerpána z několika turistických serverů.

První turistická trasa vybudovaná přímo pro vozíčkáře byla otevřena v roce 2009 v Brně, v Mariánském údolí Klubem českých turistů, v rámci sekce Turistika pro všechny. Jednotlivé části měří 6,5 km, 11 km, 15 km. Trasa začíná u parkoviště a autobusu MHD, bus č.55. Na trase jezdí nízkopodlažní autobusy, avšak zastávka není bezbariérová, nutná pomoc asistenta/řidiče. (Dosud bylo v celé republice zbudováno KČT 10 těchto tras). V Brně je bezbariérově přístupná turistická trasa z Líšně do Bílovic, délka 5 km. Z velké části je bezbariérová je cyklistická stezka Brno–Videň, která navazuje na mezinárodní Jantarovou stezku. [3]

V Brně je bezbariérová botanická zahrada, park Lužánky, městský park na Špilberku, Denisovy sady, historické centrum. [3] Bezbariérově přístupná je lodní doprava na Brněnské přehradě, její hlavní přístaviště, 3 zastávky, loď Lipsko, Videň, Utrecht, Dallas, Stuttgart, které jsou včetně bezbariérového WC. [73]

V Moravském krasu jsou přístupné tyto jeskyně: Sloupsko-šošůvské, Jeskyně Výpustek, s pomocí suchá trasa Punkevní jeskyně, s pomocí i trasa loďkou po Punkvě (personál zde pomáhá). S pomocí personálu přístupná i lanovka (mechanický vozík). [50]

Bezbariérová je naučná stezka Sloupsko-šošůvské jeskyně, délka 1 km. Na stránkách bezbariér.cz je zmapována turistická trasa od Skalního mlýna Suchým žlebem na Macochu, délka 4 km a od Skalního mlýna k Punkevním jeskyním, délka 2 km. Trasa Pustýmžlebem-Sloup je dlouhá 8 km. Parkování u Skalního mlýna (bezbariérové WC, restaurace, ubytování). Zajímavá je i cesta od sedimentačních nádrží (parkování) ke Skalnímu mlýnu. Informace o bezbariérovosti jsou uvedeny na stránkách Moravského krasu.[46]

Lednicko-Valtický areál má dobře přístupný park, parkování, bezbariérové WC. Zdejší krajinou vede Lichtenštejnská stezka, délka 39 km. Mírné převýšení, asfaltová cesta. Naučná stezka Pohansko Břeclav-Lány, délka 7 km. 32 zastavení s informacemi o přírodě, Velkomoravské říši a místní historii.

Bezbariérová je naučná stezka Tuřold v CHKO Pálava, měří 400 m, má 8 informačních tabulí.

Bezbariérová je cyklostezka okolo Baťova kanálu, v celkové délce 80 km, částečně bezbariérová je turistická trasa údolím Dyje v Národním parku Podyjí. [12]

Pro zdatnější turisty jsou vhodné například tyto trasy: Naučná stezka okolo Židlochovic k Akátové rozhledně, v délce 4,5 km. Velká náročnost, s dopomocí po polních cestách. Cyklistická trasa Okolo Židlochovic přes Rajhrad, mírné stoupání, ale lesní cesty – náročnější, délka 18 km. Cyklistická trasa Krajem André v úseku Hustopeče-Kurdějov v délce 18 km, potom prudká stoupání. [48]

Bezbariérové jsou Zoopark Hodonín, Zoopark a Dinopark Vyškov, papouščí zoo v Bošovicích.[12]

Bezbariérové jsou parky u Rájce nad Svitavou, Lysic, Slavkova, Valtic, Vranova nad Dyjí, park a bažantnice u zámku Milotice, anglický zámecký park ve Ždánicích. [12]

Bezbariérový je přírodní areál Koliba u Malhostovic, kozí interaktivní farma, kde pořádají řadu akcí, potom je zde i mobilní bezbariérové WC. Přístupné rychlé občerstvení. Přístupný je i přírodní zábavní areál Western park Boskovice.[12]

Tabulka 10: Přehled bezbariérových tras vhodných pro zdravotně postižené osoby v Jihomoravském kraji

Trasa	Úplně bezbariérové	Částečně bezbariérové
Naučná stezka	11	1
cyklotrasa	4	2
park	11	---
jeskyně	---	4
Lodní doprava	1	1
ostatní	1	---
Celkem	28	8

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

2.2.2 Kulturně-historické atraktivity

Českou republiku charakterizuje velké množství historických památek. V průběhu společensko-politického vývoje došlo v polovině minulého století k velkému vyvlastnění majetku, značná část přešla do majetku státu. Osud takto vyvlastněných historických památek se mnohdy diametrálně lišil. Některé byly nevhodně upravovány, některé dokonce (často i cíleně) devastovány, jiné pečlivě udržovány a restaurovány. Ty druhé byly většinou zpřístupněny veřejnosti coby významná muzea, ač tato tradice byla započata i za původních majitelů. Po roce 1989 se řada objektů vrátila do rukou

původních majitelů, jiné byly podle platných zákonů ponechány státu, převedeny na obce či prodány. Mění se i způsob jejich využití.

V České republice je řada památek a zvyků zařazena na Seznam kulturního dědictví UNESCO. Zajistit bezbariérový přístup do památkových objektů naráží na překážky zejména z důvodu architektonické ochrany těchto památek, často i na finanční problémy, kdy je nutné investovat do jiných součástí objektu.

Pro návštěvníky je Kraj Vysočina spojen především s jednodenní návštěvou památek UNESCO-Telče, Třebíče, Žďáru nad Sázavou. Návštěvníci kraje však při svých pobytových dovolených vyhledávají i další památky. Do seznamu byly zařazeny zámky, hrady, muzea, kostely, synagogy a židovské hřbitovy, které mají nadregionální význam.

Přehled bezbariérových objektů byl zpracován pomocí sekundárních dat TIC, krajských webů a speciálních webových portálů pro zdravotně postižené. Dále byly zaměstnanci dotazováni e-mailovou korespondencí, aby získaná data mohla být případně upřesněna. Na dotaz ohledně zkušeností s nevidomými návštěvníky se odpovědi postupně třídily do tří variant: některá zařízení uváděla, že jejich atraktivitu již nevidomí navštívili, popřípadě navštěvují pravidelně, výklad je jim přizpůsoben, mohou si některé předměty osahat (haptická prohlídka), v některých objektech poskytují výklad v Braillově písmu. Novinkou je natáčení výkladu průvodce, které bude dále zpracováno a od příští sezóny by měly být k dispozici nevidomým návštěvníkům na tabletech. Další skupinu zařízení představují ta, která dosud zkušenosti s návštěvou nevidomých občanů nemají, ale dokázala by ji zvládnout. Poslední skupina je v zásadě na návštěvu těchto zájemců nepřipravena, nebo ji odmítá z principu. (Na exponáty se sahat nesmí, jsou pod sklem ve vitrínách, výklad jim nic neřekne, apod.) Tento postoj pramení z nezkušenosti a neznalosti konkrétních požadavků osob se zdravotním znevýhodněním. Podle těchto odpovědí jsme památky rozdělili na částečně bezbariérové či nepřístupné. Architektonická bezbariérovost, tzn. vodící linie, hmatové pásy, výrazné orientační a signalizační prvky v těchto zařízeních nejsou. Sluchově zdravotně postižení mají možnost používat psané texty, které nahradí výklad průvodce, muzea mají popisky u exponátů.

Průvodci, kteří již zkušenosti s prováděním zdravotně znevýhodněných osob mají, tuto zkušenost hodnotí velmi kladně, i pro ně osobně je přínosná.

Kraj Vysočina na Portále Kulturního a přírodního dědictví eviduje celkem 1291 kulturně-historických památek od lokálního významu až po památky zapsané na Seznam UNESCO. Tyto dělí na archeologické, církevní, židovské, fortifikační, lidovou a městskou architekturu, (historické) parky a obory, drobnou architekturu, technické památky, památkově chráněná území.

K nejvíce navštěvovaným památkám kraje Vysočina patří státní zámek Telč, který ze třech prohlídkových tras má přístupnou pro imobilní návštěvníky pouze jednu. Pokud se dopředu ohlásí individuální návštěvník, lze mechanický vozík vynést do poschodí na část prohlídky trasy A, renesanční sály. Park a zahrada jsou přístupné, ale je zde horší terén. Obdobné podmínky jsou na zámku Jaroměřice nad Rokytnou, kde je jedna bezbariérová trasa, do parku je vstup pouze jedním místem. Zcela nepřístupné jsou interiéry zámku Náměšť nad Oslavou. Hrad Lipnice nad Sázavou lze prohlédnout z venku, opět je zde horší terén. Hrad Roštejn lze také prohlédnout zvenku, pouze nádvoří. Členitost těchto starobylých památek je značná. Na stránkách hradu Kámen je přímo uvedeno, že tento objekt není pro imobilní návštěvníky přístupný, jinde si tyto informace musí návštěvníci zjišťovat.

Část původních zámků je v současné době využívána jako muzea, kulturní a společenské prostory. Některé mají bezbariérový přístup díky výtahům (zámek Třebíč, Velké Meziříčí), řada objektů je vybavena mobilními lyžinami. Většina objektů má přístupnou jen část expozic, popřípadě i do těchto expozic je nutná dopomoc-zámek Světlá nad Sázavou, zámek Kamenice nad Lipou, zámek Přibyslav, zámek Žirovnice, hrad Polná. Pracovníci památek upřednostňují předchozí telefonický kontakt, pokud je zdravotně postižený občané chtějí navštívit.

Mezi nejvýznamnější sakrální památky Kraje Vysočina patří bazilika sv. Prokopa v Třebíči, která je součástí trebičského komplexu památek zapsaných na seznam UNESCO, pomocí lyžin je částečně přístupná, stejně poutní kostel Sv. J Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou. V kraji je přístupných dalších 10 významných kostelů, 2 kláštery. Ze židovských památek jsou alespoň částečně přístupné Přední synagoga v Třebíči, synagogy v Polné, Nové Cerekvi, Třešti, avšak pouze s dopomocí. Z velkých židovských hřbitovů jsou přístupné hřbitovy v Třebíči, Světlé nad Sázavou, částečně přístupné jsou židovská čtvrť Třebíč a židovská čtvrť Polná. V kraji jsou přístupná 4 technická muzea uvedená v tabulce. [43]

Tabulka 11: Přehled kulturně-historických atraktivit na Vysočině

Kulturně-historické atraktivita, hrady, zámky, muzea, kostely, židovské památky	Bezbariérovost			Poznámka
				
Zámek Telč	ČB	ČB	ČB	Pro imobilní pouze trasa C/galerie, zahrada a park. Parkování na náměstí, BB WC v areálu zámku.
Zámek Jaroměřice nad Rokytnou	ČB	ČB	ČB	BB pouze trasa B, kostel částečně. Park vchodem z náměstí
Zámek Náměšř nad Oslavou	ČB	ČB	ND	Pro imobilní pouze park a kavárna v areálu, parkování a BB WC ano. 2016-tablety s nahrávkou pro nevidomé
Hrad Roštejn	ND	ČD	ND	ČD nádvoří, BB WC, hradní restaurace s dopomocí
Hrad Lipnice nad Sázavou	ND	ČD	ČD	ČD nádvoří, chybí BB WC, parkování ano
Zámek Světlá nad Sázavou	ND	ČB	ČB	BB pouze první poschodí, park BB WC,
Hrad Polná	ČB	ČB	ČB s DP	Chybí BB WC, parkování na nádvoří, pro imobilní s DP pouze jedna trasa v přízemí (několik schodů vstup).
Zámek Kamenice nad Lipou	ND	ČB	ČB	BB pouze část expozic, parkování + BB WC ano, park a památná lípa ano.
Zámek Velké Meziříčí	ND	ČB	ČB	Pro imobilní nutná tel. doml. na otevření brány s BB vstupem, zámek BB (výtah), BB WC ne
Zámek Třebíč	ČB	ČB	BB	Parkování + BB WC, BB kavárna. Texty v Braillově písmu
Muzeum Dr. Aleše Hrdličky, Humpolec	ND	ČB	BB	Pomocí plošin přístupná celá budova, chybí BB WC
Zámek Žirovnice	ČB	ČB	ČB	Pro imobilní s DP pouze pivovar, parkování a BB WC ano,
Zámek Přibyslav, Hasičské muzeum	ND	ČB	ČB	Pouze přízemí, přes malý práh, parkování možné na nádvoří
Sklářská huť Jakub, Tasice	ND	ČB	ČB	Dostupné s dopomocí, bez zázemí
Poutní kostel Sv. J. Nepomuckého na Zelené hoře, Žďár nad S.	ČB, DPM	ČB	DP	Vstupy pomocí ramp s DPM, parkování, chybí BB WC. Nelze použít naučnou stezku, nutno jet okolo.
Bazilika Nanebevzetí P. Marie Žďár nad S.	ČB, DPM	ČB	BB	
Bazilika Sv. Prokopa, Třebíč	ČB, DPM	ČB	ČB	Přístupná hlavní loď chrámu, pro imobilní ne krypta, popis pro neslyšící, popis v Braillově písmu, přístupné zahrady, BB WC (euroklíč), parkování

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi. Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Tabulka 12: pokračování

Děkanský chrám Nanebevzetí Panny Marie, Polná	ČB, s DPM	ČB	ČB	BB Přístupná hlavní loď chrámu
Kostel sv. Markéty, Jaroměřice nad R.	ČB, s DPM	ČB	BB	Součást prohlídkové trasy zámku
Kostel sv. Mikuláše, Velké Meziříčí	ČB, s DPM	ČB	BB	Pro imobilní BB přístup
Kostel S. Vavřince, Bystřice nad Pern.	ČB, s DPM	ČB	BB	Pro imobilní BB přístup
Kostel S. Bartoloměje, Pelhřimov	ČB, s DPM	ČB	ČB	1 menší schod, v létě komentované prohlídky,
Kostel svatého Jakuba, Jihlava	ČB, s DPM	ČB	DP	Parkování ano, BB WC knihovna 150 m, 1 schod
Kostel Matky Boží, Jihlava	ČB, s DPM	ČB	DP	Kostel pro imobilní přístupný bočním vchodem
Klášter premonstrátský Nová Říše	ČB, s DPM	ČB	ČB	
Klášter premonstrátský Želiv	ČB, s DPM	ČB	ČB	Parkování ano, BB WC
Přední synagoga Třebíč	ČB, s DPM	ČB	ČB	Pro imobilní přízemí, BB WC (lyžiny), popis pro neslyšící písemný, pro nevidomé v Braillově písmu, některé předměty hapticky.
Židovský hřbitov, Třebíč	ČB, s DPM	ČB	ČB	Částečně náročný terén ve svahu, parkoviště ano
Židovská čtvrť, Třebíč	ČB, s DPM	ČB	ČB	BB WC v TIC, horší terén – historická dlažba
Židovská čtvrť, Polná	ČB, s DPM	ČB	ČB	horší terén – historická dlažba, BB WC není
Synagoga Polná	ČB	ČB	DP	Tři schody, nutná DP, není BB WC
Synagoga Nová Cerekev	ČB	ČB	DP	Tři schody, nutná DP
Židovský hřbitov Světlá nad Sázavou	ČB	ČB	BB	Horší terén, bez zázemí
Rodný dům K.H. Borovského, Havlíčkova Borová	ČB	ČB	ČB s DPM	Do budovy 3 mírné schody, nutná DP, parkování před budovou, BB WC chybí
Muzeum techniky, Telč	ČB	ČB	ČB s DPM	Parkování před budovou, BB WC 100 m od budovy na parkovišti, část muzea po schodech.
Pivovar Malešice, muzeum	ND	ČB	BB	BB WC, restaurace, ubytování, muzeum

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Jihomoravský kraj, čtvrtý největší kraj republiky, třetí nejnavštěvovanější turistický region, disponuje řadou významných kulturně-historických památek, které spolu s přírodními atraktivitami a významnými událostmi přitahují ročně téměř 1,5 milionu

návštěvníků (2. místo v ČR, Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích podle počtu hostů, 2014).

Jihomoravský kraj zdědil po předcích celou řadu kulturně- historických památek od těch mapujících nejstarší obyvatele kraje až po moderní architektonická díla, která zastupuje brněnská Vila Tugendhat, zapsaná na seznam UNESCO. Vila je bezbariérově přístupná. Bezbariérová je i Jurkovičova vila. V moravské metropoli je koncentrována celá řada přístupných památek. Snahou odpovědných pracovníků je, aby byly alespoň částečně přístupné všem návštěvníkům, tedy i zdravotně postiženým. Hrad Špilberk je částečně přístupný, nutná je telefonická domluva, zdravotně postiženým návštěvníkům při prohlídce asistují zaměstnanci muzea. Dále je v Brně 14 alespoň částečně přístupných muzeí a galerií, 4 kostely, z nichž nejvýznamnější je katedrála sv. Petra a Pavla, ve kterém je přístupné arcidiecézní muzeum. Bezbariérově přístupný je brněnský židovský hřbitov. [73]

Bezbariérově přístupné jsou části expozic zámků v Lednici, Blansku, Lysicích, Rájci Jestřebí, Bučovicích, hradu Bítov. Nutný kontakt předem a dopomoc je na zámcích Boskovice a Slavkov u Brna. Pouze venkovní prostory jsou přístupné na zámku Vranov nad Dyjí. Zámek Mikulov má bezbariérově přístupnou expozici vinařství v bývalých konírnách. [12]

Přístupné jsou Slovanské hradiště Mikulčice, ve skanzenu ve Strážnici pouze některé interiéry s dopomocí, exteriéry jsou bezbariérově přístupné. [50]

Bohatí majitelé Lichtenštejnského panství zkultivovali krajinu známou dnes pod názvem Lednicko-valtický areál v rozsahu, který ho řadí mezi největší krajinné parky světa. Spolu se zámky v Lednici a Valticích a další architekturou je tento komplex zařazen na seznam UNESCO. Bezbariérový je pouze jeden okruh a bočním vchodem skleník. [46]

V kraji je řada technických památek. Částečně bezbariérové je Muzeum letecké a vojenské techniky Vyškov, část expozice Stará huť v Adamově. V kraji se zachovalo několik větrných a vodních mlýnů, alespoň částečně jsou přístupné tři. [12]

Tabulka 13: Přehled kulturně-historických atraktivit v Jihomoravském kraji

Kulturně-historické atraktivita, hrady, zámky, muzea, kostely	Bezbariérovost	Poznámka
---	----------------	----------

				
Okres Blansko				
Zámek Blansko	ČB	ČB	BB	Parkování + BB WC, haptické výstavy, neslyšící navštěvují se svým průvodcem
Zámek Lysice	ND	ČB	ČB	Parkování + BB WC, část expozic – 1. trasa, část parku, nutný kontakt předem
Zámek Rájec-Jestřebí	ND	ČB	ČB	Parkování + BB WC, Přístupný park, přízemí „Malého okruhu“
Zámek Boskovice	ND	ČB	ČB	Venkovní část, expozice v 1. patře, nutná asistence, nutný kontakt předem

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, ND – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Tabulka 14: Pokračování

Stará huť Adamov	ND	ČB	ČB	Parkování , většina expozic
Okres Brno-město				
Hrad Špilberk	ND	ČB	ČB/DP	Parkování, BB WC, restaurace, výtah, část expozice s asistencí personálu
Vila Tugendhad	ND	ČB	BB	BB vstup, expozice
Dům umění Brno, Malinovského náměstí	ND	ČB	BB	BB vstup, výtah expozice
Wannieck Gallery	ND	ČB	BB	BB vstup, expozice, parkování, WC
Dům pánů z Kunštátu	ND	ČB	BB	BB vstup, expozice, WC
Dietrichsteinský palác	ND	ČB	BB	BB vstup, expozice, WC, kavárna, prodejna, sály
Pražákův Palác, MG Brno	ND	BB	BB	Parkování, výtah
Minemistrovský palác	ND	BB	BB	BB vstup/rampa, část expozice, WC, kinosál
Palác Šlechticů, MZM Brno	ND	ČB	BB	BB vstup/rampa, WC
Diecézní muzeum, Petrov	ND	ČB	BB	Parkování, výtah
Stará radnice, Brno	ND	ČB	ČB	
Mendelovo muzeum	ND	BB	BB	BB vstup, přízemní expozice, WC, expozice opatství v patře není přístupná
Místodržitelství palác, MG Brno	ND	BB	ČB	BB vstup, přízemí, parkování. 1. patro ND
Muzeum romské kultury	ND	BB	ČB	BB vstup, parkování, WC, kavárna
Kostel sv. Jakuba	ND	BB	ČB	BB vstup
Kostel sv. Jiljí				BB vstup
Židovský hřbitov Brno	ND	BB	BB	BB vstup
Okres Brno-venkov				
Památník písemnictví Rajhrad	ČB	BB	BB	BB vstup, parkování, WC
Okres Břeclav				
Zámek Mikulov, konírny	ND	ČB	ČB	Expozice vinařství
Městské muzeum a galerie Břeclav	ND	ČB	BB	Přízemí bezbariérové, parkování
Okres Hodonín				
Skanzen Strážnice	ND	ČB	BB/ČB	Parkování, BB WC + restaurace, expozice. Interiéry jen některé s DP
Slovanské hradiště Mikulčice	ND	ČB	BB	Parkování, není BB WC
Památník Mohyla míru, Slavkov u Brna	ČB	BB	BB	BB vstup, parkování, WC
Vrbasovo muzeum, Ždánice	ND	ČB	BB	Parkování,
Větrný mlýn Starý Poddvorov	ND	ČB	ČB	Pouze exteriér a naučná stezka v okolí
Větrný mlýn Kuželov	ND	ČB	BB	
Kostel Sv. Vavřince, Hodonín	ČB	ČB	BB	Parkování
Okres Vyškov				

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Tabulka 15: Pokračování

Zámek Vyškov, městské muzeum	ND	ČB	ČB	Pouze část expozice v přízemí
Zámek Bučovice	ND	ČB	ČB	Parkování, expozice v přízemí, exteriéry
Zámek Slavkov u Brna	ND	ČB	ČB	Parkování, BB WC, exteriéry, expozice v 1. patře, nutná pomoc, tel. kontakt
Muzeum letecké a vojenské techniky Vyškov	ČB	ČB	ČB	Parkování
Větrný mlýn Ruprechtov	ND	ČB	BB	
Okres Znojmo				
Hrad Bítov	ND	ČB	ČB	Přístupné nádvoří, dva výstavní sály, restaurace (+WC), parkování před mostem u hradu držitelé ZTP
Zámek Vranov nad Dyjí	ND	ČB	ČB, DP	Přístupné nádvoří, BBWC pouze s DP, lze dojet až do zámku
Minoritský klášter Znojmo	ND	ČB	BB	BB přízemí, 1. patro výtah
Vodní mlýn ve Slupi	ND	ČB	ČB, DP	S DP pouze přízemí (2 schody)

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

2.2.3 Kulturně-společenská zařízení

Přístupnost kulturních a společenských zařízení byla posuzována stejně jako u historických památek.

V Kraji Vysočinanejsou centra s velkým počtem obyvatel, krajské město má přes 50 000 obyvatel. Další centra jsou Žďár nad Sázavou, Třebíč, Havlíčkův Brod, Pelhřimov, bývalá okresní města. Jiná města nemají vyšší počet obyvatel. Kulturně společenským centrem je Jihlava, ve kterém je jediná stálá divadelní scéna kraje. Horácké divadlo je bezbariérově přístupné. Přístupná je i alternativní scéna Divada Diod. Částečně bezbariérové je Divadlo Na kopečku. Řada akcí je navštěvována zdravotně postiženými v přírodním amfiteátru Březinovy sady v Jihlavě. Přístupná je zoologická zahrada, zde zdravotně postižení navštěvují akce konané v environmentálním centru podPovrch, tyto akce navštěvují i zájemci z Tyflocentra Jihlava. Řada kulturních programů je pořádána místními knihovnami. Bezbariérové jsou knihovny v Jihlavě a v Havlíčkově Brodě. Jejich kulturní programy navštěvují zdravotně postižení pravidelně (Tyflocentrum Jihlava). V Jihlavě je jediné multikino kraje Cinestar, které je bezbariérově přístupné, další bezbariérově přístupné je kino Dukla a kina v Humpolci, Chotěboři. Řada menších

obcí kina spíše zavírá z důvodu nezájmu veřejnosti a tím dané vysoké nákladnosti provozu zařízení, pokud je nevyužívá jako kulturní centra obce. Proto řada z nich není renovována a zpřístupněna. Bezbariérově přístupný je společenský dům ve Světlé nad Sázavou. Částečně bezbariérové jsou Muzeum Vysočiny a Galerie Vysočiny na Masarykově náměstí, které sídlí v historických domech přístupné mají pouze přízemí. V muzeu Vysočiny lze z přízemí vidět jihlavský architektonický unikát, tzv. mashaus, vnitřní krytý dvůr. Lze k němu dojít s dopomocí. V Pelhřimově je bezbariérově přístupné Muzeum rekordů a kuriozit, s dopomocí Muzeum Vysočiny – přístupná je část expozice Šatlava a s dopomocí výstavní sál v prvním poschodí muzea, do kterého návštěvníkům na mechanickém vozíku pomáhají zaměstnanci muzea. S pomocí je možné navštívit rodný dům K.H. Borovského v Havlíčkově Borové. Pro imobilní návštěvníky je po rekonstrukci plně bezbariérové Muzeum Dr. Aleše Hrdličky v Humpolci. Plně bezbariérové je Informační centrum Jaderné elektrárny Dukovany a elektrárny v Dalešicích. Zajímavou atraktivitou je Strašidelný zámek Draxmoor v Dolní Rožínce, který je též bezbariérový.[32]

Tabulka 16: Přehled kulturně-společenských atraktivit na Vysočině

Kulturně-společenské atraktivita, divadlo, kina, výstaviště, zoo,	Bezbariérovost			Poznámka
				
Okres Havlíčkův Brod				
Kino Chotěboř	ND?	ČB	BB	BB vstup + WC, 8 imobilních míst kulturní pořady
Společenský dům Světlá nad Sázavou	ND?	ČB	BB	BB vstup + WC Kino, divadlo, sál
Okres Jihlava				
Cinestar Jihlava	ND	ČB	BB	BB parkování, MHD, WC
Kino Dukla	ND	ČB	BB	BB parkování, WC
Horácké divadlo	ND	BB	BB	BB vstup, WC, 1 místo pro invalidní vozík + jedno místo pro doprovod. Indukční smyčka pro sluchově postižené. Info na stránkách.
Muzeum Vysočiny	ND	ČB	BB	BB pouze 1. Podlaží, WC
Divadlo Diod	ND	ČB	BB	BB vstup, parkování, MHD, WC
Galerie Vysočiny Masarykovo nám Jihlava	ČB	ČB	DB	Pouze přízemí s DP, pořádají se výstavy i pro nevidomé, není BB WC
ZOO Jihlava	ND	ČB	BB	BB parkování, MHD, WC, venkovní expozice, s DP vnitřní expozice
Okres Pelhřimov				
Muzeum rekordů a kuriozit, Pelhřimov	ND	ČB	BB	BB vstup, výtah
Kino Humpolec	ND	ČB	BB	BB vstup
Okres Třebíč				
Ekocentrum Chaloupky Baliny	ČB	ČB	BB	BB zážitková zahrada, BB parkování, BB přístup, BB WC

JE Dukovany, infocentrum	ČB	ČB	BB	Parkování, BB WC
Okres Žďár nad Sázavou				
Strašidelný zámek Draxmoor, Dolní Rožinka	ND	BB	BB	BB vstup

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Jihomoravský kraj má kulturní a společenské centrum v Brně, městě mezinárodních veletrhů. Další významná centra jsou Znojmo, Vyškov, Břeclav, Hodonín, Blansko.

V Brně je bezbariérově přístupných 9 divadel, a to: Mahenovo divadlo, Divadlo Reduta, Městské divadlo Brno, Divadlo Husa na provázku, HA Divadlo, Divadlo Radost, Divadlo Na orlí, Janáčkovovo divadlo. Zvláštní význam má Divadlo Barka, které je plně bezbariérové nejen pro návštěvníky, ale i jeho jeviště a zázemí, protože zde hrají zdravotně postižení umělci. V Brně je 7 přístupných kin včetně dvou multiplexů. Jsou to Kino Art, Jadranpark, Morava, Svět, Kinokavárna Rio, Multikino Palac, Velký Špalíček a Cinema city Slovanský dům. Kulturní a společenské domy a centra jsou přístupné 3: Slévárna Vaňkovka, KC Semillasso, Besední dům, Kulturní dům Brno. Přístupná je Galerie Sklepení. Kulturními a informačními centry vždy byly knihovny, v Brně jsou přístupné Moravská zemská knihovna a Knihovna Jiřího Mahena. [73,12]

Přístupné jsou expozice a přednáškový sál Hvězdárny Brna, pro imobilní návštěvníky není technicky možné absolvovat astronomická pozorování. Bezbariérové je Technické muzeum Brno, Brněnské výstaviště, Masarykův silniční okruh, Vida science centrum Brno. [12]

Pro nevidomé jsou pořádány přizpůsobené prohlídky města, Moravská galerie v Brně má jednu expozici hapticky přizpůsobenou. Technické muzeum připravilo expozici pro běžné návštěvníky, kteří mají možnost se zde seznámit se světem zrakově postižených.

Speciální prohlídku historickým Brnem město přizpůsobilo i imobilním návštěvníkům na vozíčku.

Z kulturních zařízení v ostatních městech kraje je bezbariérově přístupné Dům Kultury a Galerie Kaplička v Hodoníně, Dům umění ve Znojmě. Přístupné jsou lázně

v Hodoníně a Lednici. Jediným pravidelně hrajícím amatérským divadlem je bezbariérové Divadlo v Boleraticích.[12]

Přístupné je enviromentální muzeum Dům přírody Moravský Kras, Smyslová zahrada v Rudce u Kunštátu s dopomocí Jeskyně Blanických rytířů v Rudce u Kunštátu.[50]

Z technických muzeí je přístupná část expozice Permonia v Oslavanech, Muzeum železnic a úzkokolejka ve Zbýšově, 1. české muzeum motocyklů u Znojma.[12]

Tabulka 17: Přehled kulturně-společenských atraktivit v Jihomoravském kraji

Kulturně-společenské atraktivita, divadla, kina, výstaviště, zoo,	Bezbariérovost			Poznámka
				
Okres Blansko				
Dům přírody, Moravský Kras	ND	BB	BB	BB vstup, parkování, BB WC
Smyslová zahrada, Rudka u Kunštátu	BB	BB	S DPM	BB WC, parkování. Do zahrady 3 schody, nutná dopomoc, do jeskyně 12 schodů, nutná dopomoc
Jeskyně Blanických rytířů, Rudka u Kunštátu	BB	BB	S DPM	BB WC, parkování. Do zahrady 3 schody, nutná dopomoc, do jeskyně 12 schodů, nutná dopomoc
Skleníky zámku Rájec - Jestřebí	ND	BB	BB	Pravidelné výstavy,
Permonium Oslavany	ND	BB	BB	BB pouze věž, ne bludiště. Parkování. BB WC. Kantýna s DPM
Okres Brno-město				
Mahenovo divadlo	ND	ČB	ČB	Vstup pouze služebním vchodem, není BB parkování, BB WC pouze přízemí, pouze prezidentská lóže
Divadlo Reduta, ND Brno	ND	ČB	ČB	BB parkování, WC, restaurace
Bezbariérové divadlo Barka	BB	BB	BB	BB parkování, MHD, WC, hlediště, jeviště, zázemí
Městské divadlo Brno			BB	BB WC
Divadlo Husa na provázku	ND	ČB	BB/ČB	BB parkování, WC, lépe kontakt předem, část prostor BB, část ND
HA Divadlo	ND	ČB	ČB	BB WC, výtah
Divadlo Radost, Muzeum Loutek	ND	ČB	BB	BB vchod, WC, výtah, bufet
Divadlo Na orlí	ND	ČB	ČB	BB parkování, MHD, WC
Janáčkovo divadlo, Brno	ND	ČB	ČB	Vstup pouze jedním vchodem, parkování, BB WC pouze přízemí, pouze prezidentská lóže
Hvězdárna Brno	ČB	ČB	BB	BB vstup, vyznačené parkování před budovou, BB WC, BB Digitárium + Explorátorium, astronomické pozorování nelze,
Technické muzeum	ČB	ČB	BB	BB parkování, MHD, WC, občerstvení
Zoo Brno	ČB	ČB	BB	Pro nevidomé možnost kontaktu s některými zvířaty. BB parkoviště, WC, celý areál, ale náročný terén.

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s

doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi. Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Tabulka 18: Pokračování

Brněnské veletrhy a výstavy	ČB	ČB	BB	BB parkování, MHD, WC
Multikino Palác Velký Špalíček	ND	ČB	BB	BB WC, kavárna
Cinema city Slovanský dům	ČB	ČB	BB	BB parkování, WC
Kulturní dům Brno,	ČB	ČB	BB	BB parkování, WC
KC Semalluso	ND	ČB	BB	BB parkování, WC, bufet
Besední dům	ND	ČB	BB	BB parkování, WC
Okres Brno -venkov				
Masarykův okruh	ND	ČB	BB	BB parkování
Muzeum železnic a úzkokolejka ve Zbýšově	ČB	ČB	BB	Parkování
Okres Hodonín				
ZOO Hodonín	ČB	ČB	BB	BB parkování, WC, všechny pavilony
Dům Kultury, Hodonín	ND	ČB	BB	BB parkování
Galerie Kaplička	ND	ČB	BB	BB parkování
Lázně Hodonín	ČB	ČB	BB	BB parkování, WC, všechny pavilony
Divadlo Boleradice	ND	ČB	BB	BB WC
Okres Vyškov				
Zoopark Vyškov	ND	ČB	BB	BB parkování, WC
Okres Znojmo				
Dům umění Znojmo	ND	ČB	BB	BB pouze přízemí
1. české muzeum motocyklů	ND	ČB	BB	Parkování
Bowling bar Znojmo	ND	ČB	BB	BB parkování, WC

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, ND – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi. Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

2.3 Realizační předpoklady

Kraj Vysočina je rozlohou pátý největší kraj republiky, osídlení území je velmi řídké již historicky, vychází ze schopnosti území poskytnout lidem dostatečnou obživu. V 707 obcích žije 510 tisíc obyvatel, průměrný počet obyvatel v obci je 721 osob, hustota obyvatel je na 75osob/km². V Jihlavě žije 50 500 obyvatel, patří k nejmenším krajským městům republiky. V krajském městě se soustřeďuje průmysl, který stabilizuje zaměstnanost a ekonomiku kraje, je centrem obchodu a služeb, jeho široká škála atraktivit (zoo, aquapark, divadla, muzea) přitahují cestovní ruch. [5]

Významná je pro kraj náročnost na dopravní obsluhu, která zajišťuje především spojení malých obcí s většími centry, ať už se jedná o údržbu a zimní sjízdnost množství silnic nižších kategorií, nebo zajištění dopravní obslužnosti veřejnou hromadnou dopravou.

Zásadní význam pro propojení kraje s republikovými centry Prahou a Brnem měla výstavba dálnice D1, která propojuje kraj ve směru západ-východ a železniční koridor Praha-Havlíčkův Brod-Brno. Nedostatečné dopravní spojení je ve směru jih-sever. V kraji není mezinárodní letiště, pouze několik civilních vnitrostátních, největší z nich je v Jihlavě-Henčově. Spojení na letiště do Prahy a Brna je dobré.

Návštěvníci tento kraj vyhledávají za účelem pobytu v klidném, venkovském prostoru, s pobytem v přírodě, u vodních ploch, návštěvou historických památek. Ubytování často vyhledávají v soukromí, v pronajatých chatách a chalupách, na farmách, penzionech, v kempech.

Postupně vznikají i atraktivní ubytovací zařízení jednak v historických objektech, ale i v moderních a původně průmyslových objektech.

Jihomoravský kraj z hlediska realizačních předpokladů charakterizuje jednak Brno, s mezinárodními hotely, které jsou základním předpokladem rozvoje obchodního cestovního ruchu, na druhé straně velké množství rodinných penzionů, které doprovází rozvoj vinařského cestovního ruchu. Ekonomickou stabilitu zajišťuje zpracovatelský průmysl v Brně, významným zaměstnavatelem jsou služby. Tradiční zemědělství je nejvíce rozvinuté v okresech Vyškov, Znojmo, v okrese Břeclav je koncentrováno 46 % vinic celé republiky, v kraji jako takovém pak 90 % vinic. Vinice, sady a zelinářská pole mají silný vliv na charakteristickém rázu krajiny. Kraj má 673 obcí, pro zdejší obyvatele je příznivá nadprůměrná naděje na dožití. Jihomoravský kraj má poměrně kvalitní životní prostředí.

2.3.1 Ubytovací zařízení

Mezi hromadná ubytovací zařízení (dále HUZ) řadíme ubytovací zařízení s nejméně pěti pokoji nebo 10 lůžky, která pravidelně (nebo nepravidelně) poskytují přechodné ubytování hostům. Zařazeny jsou zde hotely, penziony, turistické ubytovny, chatové osady, kempy, motely, botely, a další, které třídíme dle rozsahu poskytovaných služeb a druhu ubytovacího zařízení do pěti tříd vyjádřených počtem hvězdiček. (Metodické vysvětlivky, ČSÚ).

Ve výkazech ČSÚ Kapacity hromadných ubytovacích zařízení v roce 2014 je pro Českou republiku celkem vykázáno 9013 zařízení, v Kraji Vysočina pak 452 (5 %

HUZ České republiky) [22], v Jihomoravském kraji 816 (9,1 % HUZ České republiky). [21]

Počty HUZ se neustále mění, některé podniky zanikají a vznikají nové.

Mezi podniky nabízející bezbariérové ubytování pro osoby s tělesným postižením by měly být zařazeny ty, které splňují podmínky Vyhlášky č. 398/2009 Sb. podle Zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. [52]

V praxi však jsou zařazena ta ubytovací zařízení, která nabízejí alespoň jeden bezbariérový pokoj, popřípadě další služby.

Data byla shromážděna a porovnávána z webových stránek monitorujících HUZ pro osoby se zdravotním postižením, ubytovacích rezervačních portálů, oficiálních stránek turistických informačních center, pokud tyto informace poskytují.

Ubytovací zařízení, která byla na ubytovacích rezervačních portálech uvedena jako bezbariérová, byla dále oslovena, zda a v jakém rozsahu poskytují služby návštěvníkům s postižením, tedy imobilním, nevidomým a neslyšícím osobám. Ubytovací zařízení většinou uvedla rozsah služeb přizpůsobených imobilním návštěvníkům, tedy alespoň jeden bezbariérový pokoj, parkoviště, bezbariérově přístupnou restauraci s bezbariérovým sociálním zařízením, popřípadě další služby—wellness, bazén, vinný sklípek, konferenční prostory, apod.

Bezbariérově přizpůsobené prostory a služby pro nevidomé a neslyšící oslovená zařízení nemají. Pro uvedení ubytovacího zařízení jako částečně bezbariérového či nedostupného pro tyto klienty jsme se rozhodovali na základě zkušeností zaměstnanců oslovených podniků. Pokud bylo z jejich strany uvedeno, že daný podnik je těmito postiženými návštěvníky vyhledáván a služby jsou jim poskytovány, byl zařazen jako částečně bezbariérový, pokud podnik není těmito klienty vyhledáván, pak byl označen jako nepřístupný. Zákazníci se specifickými potřebami jsou zvyklí nejdříve daný podnik před návštěvou oslovit a teprve na základě kladného vyjádření zaměstnanců ubytování v daném podniku využívají. Tento způsob doporučují i samotné podniky.

Portál vozejkmap.cz v Kraji Vysočina ověřil 11 ubytovacích zařízení a v Jihomoravském kraji 26 ubytovacích zařízení, která disponují alespoň jedním

bezbariérovým pokojem, dále uvádí, zda je u ubytovacího zařízení parkoviště a u restaurace samostatné bezbariérové WC.

Relevantní informace lze získat z webových stránek Hotelstars, na kterých organizace Asociace hotelů a restaurací České republiky ve spolupráci s evropskou organizací Hotrec (Hotels, Restaurants and Cafés in Europe) zveřejňuje seznam ubytovacích zařízení, která podstoupila systém oficiální jednotné klasifikace ubytovacích zařízení.

Do seznamu bylo zařazeno 51 ubytovacích podniků v Kraji Vysočina a 71 v Jihomoravském kraji, které nabízejí alespoň jeden bezbariérový pokoj pro imobilní návštěvníky a stravovací služby. Z nich na dotaz, zda poskytují služby i nevidomým či neslyšícím zákazníkům, kladně odpovědělo 20 podniků v Kraji Vysočina a 23 v Jihomoravském kraji. Pro doplnění škály ubytovacích kapacit jsou uvedeny i kempy v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji, které nabízejí služby imobilním zákazníkům, tzn. bezbariérové sociální zařízení. Pro postižené návštěvníky je pozitivní i to, že své služby pro ně nabízejí i levné ubytovny. Na uvedenou klientelu začaly myslet i webové portály zprostředkovávající ubytování v soukromí – v chatách a chalupách, na Vysočině jsou v nabídce 4 chalupy, v Jihomoravském kraji 1 chalupa. [9]

Tabulka 19, Přehled bezbariérových ubytovacích zařízení rozdělených podle kategorií na Vysočině

Kategorie ubytovacích zařízení	Úplně bezbariérové	Částečně bezbariérové
Hotel	12	19
Penzion	5	14
Kemp	1	1
Chalupa	2	2
Celkem	20	31

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Tabulka 20, Přehled bezbariérových ubytovacích zařízení rozdělených podle kategorií v Jihomoravském kraji

Kategorie ubytovacích zařízení	Úplně bezbariérové	Částečně bezbariérové
Hotel	18	36
Penzion	5	8
Kemp	1	1
chalupa	2	0
Celkem	26	45

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

2.3.2 Pohostinská zařízení

Provozovatelé pohostinských zařízení mají bezbariérovou přístupnost spojenou především se vstupem do budovy, respektive do samotné restaurace pro osoby na invalidním vozíku a nutností mít bezbariérově přístupné toalety pro tyto osoby. Avšak ještě není zcela zažito, že uživatel invalidního vozíku s jeho specifickou výškou potřebuje vyšší stůl, aby ho mohl podjet a nemusel jíst tzv. na kolenou. Nedostatečný manipulační prostor pro invalidní vozík v konkrétním zařízení vyřeší obsluha. Podobně i hendikep sluchově postižených řeší poučená obsluha, která by měla umět s těmito zákazníky jednat. V případě zrakově postižených by pak proškolená obsluha měla být schopna zvládnout osobní asistenci. Teprve potom má smysl, aby se podnik prezentoval na webových portálech jako bezbariérový. Tím je dán i rozpor mezi daty z webu Naše hospůdky a speciálními weby (vozejkmap.cz). Nutno však podotknout, že speciální weby zařazují jen prověřené podniky, další, byť přístupné, ale dosud neprověřené, zde chybí.

Webový portál České hospůdky v roce 2015 eviduje v České republice 14 475 pohostinských zařízení, v Kraji Vysočina pak 572, v Jihomoravském kraji 1 877.

Bezbariérový přístup má v Kraji Vysočina podle portálu České hospůdky 96 podniků, avšak podle webu vozejkmap.cz 17. Nejnavštěvovanější města Telč, Jihlava, Žďár nad Sázavou, mají alespoň jeden uvedený podnik na webu vozejkmap.cz. Pro Jihomoravský kraj web České hospůdky uvádí 488 bezbariérových podniků, z nich skoro polovina, 249 je uvedena pro okres Brno město. Web Vozejkmap.cz potom uvádí 59 podniků v Jihomoravském kraji, 35 v Brně. K závěrečnému procentuálnímu zastoupení jsme vzali pouze ověřené podniky dle webového portálu vozejkmap.cz a celkový počet pohostinských zařízení dle webového portálu České hospůdky.

Tabulka 21, Procentuální zastoupení bezbariérových pohostinských zařízení na Vysočině

Kategorie pohostinského zařízení	Celkový počet	Počet bezbariérových zařízení	Procentuální zastoupení
Restaurace	345	16	5 %
Kavárna	27	1	4%
Ostatní	200	0	---
Celkem	572	17	3 %

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Tabulka 22, Procentuální zastoupení bezbariérových pohostinských zařízení v Jihomoravském kraji

Kategorie pohostinského zařízení	Celkový počet	Počet bezbariérových zařízení	Procentuální zastoupení
Restaurace	1256	48	4%
Cukrárna, Kavárna, Bar	400	11	3%
Ostatní	221	0	---
Celkem	1877	59	3%

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

2.3.3 Sportovně-rekreační zařízení

Stejně jako v ostatních oblastech přístupných míst je i u sportovně-rekreačních zařízení základem pro zařazení do seznamu bezbariérových zařízení zajištění přístupu do budovy či areálu a bezbariérové WC, pokud zařízení disponuje sociálním zařízením pro návštěvníky, parkoviště, popř. blízkost bezbariérové MHD. Důležité jsou informace o přístupnosti na webových stránkách zařízení, popř. na specializovaných webech, například vozejkmap.cz a disway.cz, velmi podrobné informace poskytuje webový portál vyleztnicile.cz, řada aktivit je popsána na portalukudyznudy.cz.

Sportovní zařízení zahrnují sportovní haly a stadiony, bazény, koupaliště, akvaparky, lyžařské vleky. Návštěvníci s postižením mohou využít i zařízení, která nabízejí tzv. malé sporty.

V současné době je v republice velký rozvoj aquaparků a sportovních center, která nabízejí možnost aktivního trávení volného času. Řada z nich má vyhrazené hodiny pro návštěvníky se specifickými potřebami, popřípadě skupiny těchto návštěvníků navštěvují dané zařízení spolu s běžnými návštěvníky.

V kraji Vysočina je přístupných 11 koupališť a krytých bazénů nebo aquaparků, 2 sportovní haly. Z tzv. malých sportů jsou navštěvovány zdravotně postiženými Ji-Paintball, lukostřelba, sportovní střelba v Jihlavě. Navštívit lze bowling v řadě bezbariérových restaurací.

Tabulka 23 : Přehled sportovně-rekreačních zařízení v Kraji Vysočina

Sportovně-rekreační zařízení	Bezbariérovost			Poznámka
				
Okres Havlíčkův Brod				
Plavecký bazén, koupaliště Kotlina, Havlíčkův Brod	ND	ČD	BB	*5) BB vstup, WC, parkoviště, plošina do bazénu na vnitřním bazénu
Sportovní hala	ND	ČD	BB	*5) BB vstup, parkoviště, WC
Okres Jihlava				
Vodní ráj	ND	ČD	BB	*5) BB vstup, WC, parkoviště, do bazénu chybí zdvihací zařízení
Plavecký bazén Jihlava	ND	ČB	BB	*5) BB vstup, WC, parkoviště, do bazénu chybí zdvihací zařízení. BB přístupný bazén pouze přes pánské šatny/sprchy
Horácký zimní stadion, Jihlava	ND	ČB	BB	Parkování, MHD, pouze vchod parkem
Koupaliště Luka nad Jihlavou	ND	BB	BB	*5) V současné době v rekonstrukci. Od léta 2016 BB přístup, BBWC, parkování
Ji-Paintball, lukostřelba, sportovní střelba, Jihlava	ND	ČB	BB	5*) BB vstup
Okres Pelhřimov				
Bazén Pelhřimov	ND	ČB	BB	parkování, BB WC
Koupaliště Žabák Humpolec	ND	ČB	BB	parkování, BB WC
Okres Třebíč				
Laguna Třebíč	ND	ČB	BB,DP	*4) BB vstup, WC, parkoviště, chybí zdvihací zařízení do bazénu, speciální invalidní vozík do zážitkových částí – s DP
Koupaliště Přibyslav	ND	BB	BB	*4) BB vstup, WC, parkoviště, invalidní vozík do bazénu
Koupaliště Moravský Krumlov	ND	BB	BB	BB vstup, parkoviště, BB WC
Koupaliště Jaroměřice n. R.	ND	BB	BB	BB vstup, parkoviště
Okres Žďár nad Sázavou				
Relaxační centrum Žďár nad Sázavou	ND	BB	BB	5*) BB WC, parkování, zdvihací zařízení do bazénu ano. Solná jeskyně.
Městské lázně Nové město na Moravě	ND	BB	BB	*5) BB vstup, parkoviště, BB WC
Zimní stadion Žďár n. S.	ND	ČB	BB	parkování

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

V Jihomoravském kraji je přístupných 7 koupališť a bazénů v Brně, 5 v ostatních městech kraje. V Brně mohou zdravotně postižení navštívit Středisko volnočasových aktivit Lužánky, imobilní návštěvníci jezdí do Střelnice Trigger, přístupná je i Střelnice Colatransport. Fotbalový stadion je přístupný ve Znojmě, Vyškově, zimní stadion v Hodoníně, městská sportovní hala Vodova v Brně.

Tabulka 24: Přehled sportovně-rekreačních zařízení v Jihomoravském kraji

Sportovně-rekreační zařízení	Bezbariérovost			Poznámka
				
Okres Břeclav				
Aquarium Relax, Mikulov	ČB	ČB	BB	BB vstup, parkování WC, rstaurence
Okres Brno-město				
Koupaliště Dobrák	ND	BB	BB	BB vstup, BB WC
Plavecký bazén Řečkovice	ND	ČB	BB	BB vstup, parkování, BB WC
Plavecký bazén Kohoutovice	ND	ČB	BB	BB vstup, parkování, BB WC
Sportovní a rekreační areál Kraví Hora	ND	BB	BB	BB vstup, parkování, BB WC
TJ Tesla Brno, bazén	ND	BB	BB	BB vstup, parkování, chybí BB WC
Městská sportovní hala Vodova	ND	BB	BB	Parkování-kontakt pro vjezd do areálu, BB vstup, BB WC
Lodní doprava	ND	BB	BB	BB tři výstupní/nástupní mola, některá plavidla ČB, jedno plavidlo celé BB
Středisko volnočasových aktivit Lužánky, Brno	ND	ČB	BB	BB vstup, parkování, BB WC
Sportovní a hotelový komplex Žebětín, bazén, indoor golf, bowling	ND	BB	BB	BB vstup, parkování, BB WC, restaurace
Střelnice Trigger, Brno	ND	ČB	ČB/BB	2 schody – personál s nimi pomáhá, vozíčkáři sem jezdí, parkování je individuálně.
Střelnice Colatransport Brno	ND	ČB	BB	BB vstup, parkování, BB WC, restaurace
Vida scince centrum Brno	ČB	ČB	BB	BB vstup, parkování, BB WC,
Okres Brno-venkov				
Aqualand Moravia, Pasohlávky				BB vstup, parkování, BB WC, restaurace,
Beach resort Žabčice	ČB	ČB	BB	BB vstup, parkování, BB WC, restaurace, sedačka do vody
Aquapark /Wellness Kuřim	ČB	ČB	BB	BB vstup, parkování, BB WC, restaurace, sedačka do vody
Okres Hodonín				
Zimní stadion	ČB	ČB	BB	BB vstup, parkování,
Okres Vyškov				
Aquapark Vyškov	ND	ČB	BB	BB vstup, parkování, BB WC
Fotbalový stadion Vyškov	ČB	ČB	BB	BB vstup, parkování,
Okres Znojmo				
Fotbalový stadion Znojmo	ČB	ČB	BB	BB vstup, parkování,

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, ND – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmapp.cz, disway.cz

Bezbariérová jsou rekreační střediska Hálův mlýn v Lažánkách, Zámeček Hodonín, Kemp Vranovská pláž, Camp Bítov, Autokemp Merkur Pasohlávky, Camp Pálava-Nové mlýny, Autokemp Strážnice v Jihomoravském kraji. Kemp Šiklův mlýn, Nový kemp Pod hrází Velké Dářko, na Vysočině.

2.3.4 Bezbariérová přeprava

Základním předpokladem cestování pro zdravotně postižené je přístupná, tj. bezbariérová doprava. Pro osoby na vozíčku se jedná o nízkopodlažní vozidla, popř. možnost použití zvedacích plošin (vlaky) a nástupní ostrůvky s odpovídajícími parametry. Pro zrakově postižené jsou to hlásiče ve vozech a o zajištění komunikace mezi řidičí jednotkou vozidla a osobním hlásičem dané osoby, sluchově postižení pak informace čtou na informačních tabulích, popřípadě jsou pokladny či informace vybaveny smyčkou. Práce zkoumá přístupnost městské hromadné dopravy (dále jen MHD) v Kraji Vysočina a integrovaného dopravního systému v Jihomoravském kraji.

Systém integrovaného dopravního systému všeobecně zajišťuje veřejnou dopravu, která je pro cestující přehledná a jednoduchá, linky jsou vzájemně propojeny díky spolupráci jednotlivých přepravců a jejíž tarif je pro cestující cenově výhodný.

MHD je v Kraji Vysočina zajištěna v sedmi městech:

Pro Havlíčkův Brod zajišťují dopravu Technické služby Havlíčkův Brod, dopravu zde zajišťuje 6 autobusů společnosti ICOM, tato vozidla jsou bezbariérová. Pouze v dopravní špičce se doplňují dvě vozidla, která nejsou bezbariérová.

Pro Jihlavu zajišťuje veřejnou dopravu Dopravní podnik Jihlava, je zajišťována bezbariérovými vozidly v plné rozsahu na trolejbusových linkách (5), autobusové linky (6) mají celkem 434 spojů, z toho 310 bezbariérových (71 %).

V Novém Městě na Moravě funguje na pěti linkách celkem 29 spojů. Není u nich garance bezbariérového vozidla, městská hromadná doprava je však nová služba města, která začala fungovat v roce 2014. Pro Velké Meziříčí a Žďár nad Sázavou zajišťuje dopravu MHD ZDAR, a.s. Velké Meziříčí obsluhuje na třech linkách 21 autobusových spojů, není u nich zaručena bezbariérovost. Žďár nad Sázavou provozuje 14 linek, ze 166 spojů je pouze 26 bezbariérových (16 %). Pro Třebíč provozuje MHD TRADO MAD, a.s., dceřinná společnost ICOM TRANSPORT, a.s. která má k dispozici 25

autobusů, z toho 18 nízkopodlažních (72 %). Avšak jejich nasazení není garantováno, je nutné volat informační linku 568606609.

Pro Pelhřimov zajišťuje MHD ICOM TRANSPORT, a.s. Na čtyřech linkách je obsluhováno 60 spojů, z nich je 29 bezbariérových (49 %).

Druhé největší město republiky Brno mimo nadprůměrného zajištění MHD pro zdravotně postižené (68 % nízkopodlažních bezbariérových vozidel a 62 % bezbariérových zastávek pro imobilní občany) nabízí na telefonním čísle i osobní asistenci pro držitele průkazu ZTP, starší osoby a osoby s více jak třemi dětmi mladšími 6ti let. Dále řídící a informační systém brněnské MHD RIS zajišťuje automatickou odpověď na povel kapesního slepeckého vysílače (100 % obslužnost). Na informačních stránkách jsou přehledně uspořádány informace o bezbariérové dopravě, seznamy bezbariérových a částečně bezbariérových zastávek, jízdní tarify a další informace pro zdravotně postižené.

Jihomoravský integrovaný systém se začal rozvíjet od 1. 1. 2004. V současné době pokrývá 100% území kraje, uvažuje se o propojení na Slovensko a Rakousko. Obsluhuje 673 obcí na 320 linkách, kraj je rozdělen do 156 zón. Doprava je zajišťována vlaky, tramvaji, trolejbusy a autobusy.

MHD je provozována v Adamově (počet linek 1) společností ČAD Blansko, a.s., nasazované autobusy jsou bezbariérové. V Blansku (4 linky) zajišťuje dopravu ČAD Blansko, na celkem 237 spojů připadá dle jízdního řádu 150 bezbariérových (63%).

V Břeclavi (9 linek), zajišťuje dopravu BORS Břeclav, a.s., na celkem 360 spojů připadá dle jízdního řádu 88 bezbariérových (24%). V Bystřici nad Pernštejnem (1) je doprava zajišťována společností Zlatovánek spol. s.r.o, obsluhuje 17 spojů, na lince není garantován bezbariérový vůz. V Hodoníně (4), dopravu zajišťují čtyři dopravci, VYDOS BUS, a.s., BORS Břeclav, a.s. ČSAD Kyjov BUS, a.s., ČSAD Hodonín, a.s. Celkem obsluhují 143 linek, na 41 z nich jezdí nízkopodlažní vozidla (29 %). V Kyjově (3 linky) zajišťuje MHD ČSAD Kyjov BUS, a.s., jezdí 119 spojů, 62 nízkopodlažní vozidla (52%). Ve Vyškově (4 linky), zajišťuje MHD VYDOS BUS, a.s, na 41 spojů připadá 21 bezbariérových (51 %). Ve Znojmě (7 linek) provozují MHD dva dopravci, ZDS PSOTA, a.s. a BDS BUS, a.s., které obsluhují celkem 306 spojení, ve kterých garantují více jak 50 % bezbariérově přístupných vozidel. Jízdní řád pro jednotlivé spoje bezbariérové vozidlo neuvádí.

Dopravu Jihomoravského integrovaného systému zajišťuje celkem 24 dopravců, včetně Českých a Slovenských drah. [61] Za účelem provozování IDS Jihomoravského kraje byla v roce 2002 zřízena Jihomoravským krajem a Statutárním městem Brno akciová společnost Kordis JMK, a.s.

Problematická zůstává bezbariérová přístupnost zastávek MHD, kterou na rozdíl od vozidel zajišťovaných dopravci, mají na starosti obce. Tato otázka se postupně daří řešit i pomocí evropských fondů. V současné době se bezbariérově upravují například zastávky MHD v Jihlavě v rámci projektu "Bezbariérová Jihlava - město pro všechny". U jízdních řádů jsou cestující upozorněni, že některé zastávky nejsou bezbariérově upraveny.

Brno pořádá v letní sezóně turistický nízkopodlažní mikrobus, okružní jízdy po památkách, návštěvníci s průkazem ZTP mají snížené jízdné, držitelé průkazu ZTP/P jezdí zdarma.

V kraji Vysočina je 7 železničních stanic přístupných pro imobilní osoby, 10 stanic má k dispozici zvedací plošinu, 18 stanic má bezbariérové WC, 5 z nich je osazeno eurozámkem.

V Jihomoravském kraji je 9 železničních stanic přístupných pro imobilní osoby, 9 stanic má k dispozici zvedací plošinu, 19 stanic má bezbariérové WC, 7 z nich je osazeno eurozámkem.

Bezbariérové služby nabízí zdravotně postiženým osobám mezinárodní letiště v Brně-Tuřanech.

2.3.5 Cestovní kanceláře a agentury a webové portály

Cestovní kanceláře a cestovní agentury prodávají zájezdy a další služby cestovního ruchu, např. dopravní ceniny, vstupenky, mapy, cestovní pojištění atd. Dále v místě bydliště poskytují informace o cílovém místě. Cestovní kanceláře pak mají oprávnění sestavovat služby cestovního ruchu a nabízet je, rezervovat prodávat je vlastním jménem jako zájezd.

a) Cestovní kanceláře a agentury a webové portály. Pražská cestovní kancelář Bezbatour se prezentuje jako specializovaná cestovní kancelář se zaměřením na osoby,

které potřebují umožnit cestu „bez bariér“, ať už se týká seniorů, rodin s dětmi nebo osob se zdravotním postižením. Sídli v Praze, zakladatelem je Pestrá společnost, o.p.s., která je spravována a zaměstnává zdravotně postižené osoby a na problematiku cestování bez bariér má velmi osobní náhled, nabízené podniky jsou jimi prověřeny. V současné době nabízí zájezdy do severoitalských rekreačních středisek, ubytování nabízí do Maďarska, Německa, Chorvatska, na Slovensko. V Jihomoravském kraji nabízí 4 prověřené hotely, v Kraji Vysočina 2. [3]

CK Atis má v nabídce dovolenou s vozíkem, pro zralý věk, ale i bez lepku. Nabízí domácí i zahraniční zájezdy. Je doporučována webovými portály pro osoby se zdravotním postižením. Její katalogy nabízí i cestovní kanceláře a cestovní agentury v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji.

Dovolenou, popř. ubytování bez bariér z celostátních cestovních kanceláří dále nabízí: CK Vítkovice Tours pro domácí a evropské destinace („Jadran bez bariér“), CK Fischer v Evropě, Africe a na Arabském poloostrově, CK Čedok v České republice a evropských destinacích pro vybrané typy dovolených, CK Firo Tour nabízí v sekci tematická dovolená dovolenou s vozíkem a dovolenou pro seniory v Česku, evropských destinacích a Turecku a Egyptě.

Tyto CK mají zastoupení jak v Kraji Vysočina, tak v Jihomoravském kraji.

Společnost DDS, s.r.o., chaty a chalupy pro dovolenou v České republice, nabízí ubytování i pro imobilní osoby.

Nabídka domácího cestovního ruchu pro zdravotně postižené návštěvníky je alespoň v základní nabídce v obou krajích k dispozici (CK Čedok, CK Firo Tour)

b) Turistická informační centra. TIC se spolupodílí se na propagaci místně příslušné lokality, respektive konkrétní turistické atraktivity. Podávají informace návštěvníkům destinace o jejích atraktivitách, stravovacích, ubytovacích možnostech, dopravní obslužnosti. Primárně se snaží upozornit na významné přírodní lokality a historické památky. Informují o kulturních a sportovních centrech, aktuálních akcích. Propagují nejen destinaci, ale i její širší okolí. Doporučují využití slevových karet, atd.

V seznamu Czechtourism bylo evidováno k 15. 12. 2014 326 certifikovaných turistických informačních center. Na Vysočině je v seznamu 45, Jihomoravský kraj má v seznamu 59 turistických informačních center.

V Kraji Vysočina je pro imobilní osoby 18 bezbariérově přístupných turistických informačních center a to: TIC Polná, TIC Velké Meziříčí, TIC Zruč nad Sázavou, TIC Bystřice nad Pernšt, TIC Zámek Žďár nad Sázavou, TIC Chotěboř, TIC Brána Matky Boží Jihlava, TIC Ledec nad Sázavou, TIC Nové Město na Moravě, TIC Počátky, TIC Bazilika, Třebíč, TIC Národní dům Třebíč, TIC Ždírec nad Doubravou, TIC Velká Bíteš, TIC Havlíčkův brod, TIC Světlá nad Sázavou, TIC Náměšť nad Oslavou, TIC Humpolec.[32]

V Jihomoravském kraji je 12 bezbariérově přístupných turistických informačních center: TIC Suchý, okres Blansko, TIC Blanka Blansko, TIC Velké Opatovice, TIC Velké Bílovice, TIC Slavkov u Brna, TIC Strážnice, TIC Hustopeče, TIC Pasohlávky, TIC Tišnov, TIC Velké Pavlovice, TIC Židlochovice, TIC Hrušovany nad Jevišovkou.

c) *Webové portály.* Jsou velmi rychlým způsobem získávání informací pro zdravotně postižené osoby.

Web TIC v Jihlavě odkazuje na informace o turistických cílech na portál Kraje Vysočina, který v sekci Život na Vysočině, na Portále kulturního a přírodního dědictví uvádí u celkem 1238 památek na území kraje, zda jsou zcela nebo částečně bezbariérové. Je zde seznam 173 chráněných území v kraji a dále krajský web propojuje na speciální stránky livetouring.com, který umožňuje pomocí videoprojekce prohlédnout si cyklistickou trasu a určit, zda a jak je pro daného zdravotně znevýhodněného cyklistu přístupná, kde se na ní nebo její části dá zaparkovat. Cyklista může kontaktovat místní TIC a získat další potřebné informace (bezbariérové stravování, ubytování, WC, přístupnost dalších aktivit podél trasy).

Novým projektem, který právě vzniká, je plánovač dovolených a výletů imobilních osob „Mapy bez bariér“, který vzniká pod záštitou Nadace Charta 77 – Kontra bariéry.

Jihomoravský kraj má v současné době ve zkušebním provozu nový turistický portál. Velmi dobře jsou zpracovány webové stránky Brna a dalších turisticky atraktivních obcí a míst. Město Brno vydalo dvojjazyčný Atlas přístupnosti centra města Brna pro osoby s omezenou schopností pohybu.

Velmi významné pro osoby se zdravotním postižením je možnost najít na internetu informace o přístupné hromadné dopravě. Tyto informace podávají jak České dráhy (způsob, jak zajistit plošinu pro nastupování do vlaku, zpřístupnění jednotlivých stanic pro osoby s jednotlivým postižením), tak i IDOS, kde se pro MHD jednotlivých měst zadává v rozšířeném vyhledávání bezbariérový přístup/nízkopodlažní vozidlo, respektive jsou přímo jednotlivé spoje dané linky označeny bezbariérovým symbolem.

2.4 Selektivní předpoklady

Selektivní předpoklady ovlivňují vznik cestovního ruchu a jeho další rozvoj v dané destinaci. Dělí se na objektivní, které coby vnější prostředí spolupůsobí na rozvoj cestovního ruchu. Patří sem politické, administrativní, sociologické, ekologické a další vlivy. Subjektivní vlivy vychází z vnitřního nastavení daného jedince, které jsou dále ovlivňovány vnějším sociálním prostředím. Subjektivní vlivy vychází z postojů, které jsou ovlivněny věkem, pohlavím, fází životního cyklu, životním stylem, atd. Tyto faktory jsou dále ovlivněny životním prostředím, módností, marketingem cestovního ruchu, postoji známých, kolegů v práci, atd.[57]

Osobám se zdravotním postižením mohou být v účasti na společenském životě, tedy i účasti na cestovním ruchu nápomocny i různé organizace. Tyto se zabývají celou škálou činností. V praktické oblasti pomáhají začleňování zdravotně postižených osob do společnosti, sociální, poradenskou, zájmovou a další činnosti.

Za zastřešující organizaci zdravotně postižených můžeme považovat Národní radu osob se zdravotním postižením, která se zabývá především obhajobou práv osob se zdravotním postižením a to na státní i mezinárodní úrovni. Rozsáhlou základnu má Svaz tělesně postižených v České republice, který má na celostátní úrovni více jak 400 spolků. V kraji Vysočina jich působí 18, v Jihomoravském kraji 65. Pořádají volnočasové aktivity, společenská setkání, výlety, rekondiční pobyty. Podobnou činnost poskytují i další organizace: Národní institut pro integraci osob s omezenou schopností pohybu a orientace České republiky o.s. Liga vozíčkářů, Tyflocentrum, o.p.s., Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Rodiny se zdravotně postiženými dětmi vyvíjejí činnost v organizaci Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v České republice, z.s.

V Jihomoravském kraji působí Lorm, společnost pro hluchoslepé, z.s., která pro své členy pořádá též sportovní, kulturní a společenské akce, včetně výletů a pobytových zájezdů. Letos uspořádali týdenní cyklisticko-turistický pobyt v Bruntále.

Mezi místní organizace v Kraji Vysočina patří například Tango Havlíčkův Brod, v.o.s., obchodní společnost hendikepovaných osob, kteří pořádají kulturní, společenské a charitativní akce. Benediktus, o.s. Chotěboř, je komunitní společnost osob s mentálním postižením, která rovněž pomáhá začleňování hendikepovaných osob do společnosti. Obdobná činnost v Novém městě na Moravě je poskytována občanským sdružením Zdislava. Sportovní aktivity zajišťuje např. TJ zdravotně postižených Havlíčkův Brod.

Adrenalinové a volnočasové aktivity a sporty přizpůsobené zdravotně postiženým osobám z celé ČR nabízí Adrenalin bez bariér, o.s. Tělovýchovná škola Vydra nabízí skautské tábory a vodácké kurzy pro hendikepované děti i dospělé, pořádá vodácké kurzy pro nevidomé a osoby upoutané na invalidní vozík.

Sportovní aktivity pro imobilní osoby nabízí Centrum Paraple, z široké škály například cyklistický, lyžařský, vodácký a jiné kurzy.

Ze stránek organizací věnujících se zdravotně postiženým lze určit, která zařízení a jaké akce navštěvují. Tyflocentru Jihlava pořádá společné bruslení na Horáckém zimním stadionu v Jihlavě, plavání ve Vodním ráji v Jihlavě, pořádají turnaj ve zvukové stělbě, bowling hrají v Jihlavě nebo jezdí na bowling do Žďáru nad Sázavou. Podnikají pravidelné výlety na turistickou chatu Čeřínek. Další výlety podnikly například do Telče, Na sázavská Stvořidla, zříceninu Rokštejn v údolí řeky Brtničky, na Okrouhlík. Navštívili spolu Muzeum Rekordů a kuriozit v Pelhřimově, Muzeum Škody v Mladé Boleslavi, zámek Jaroměřice nad Rokytnou. Jihlavský spolek neslyšících uspořádal bowlingová setkání v Snack baru v Jihlavě, popřípadě v pelhřimovském bowlingu 999. Letos navštívili Moravský kras a zámek Červenou lhotu. Zdravotně postižené děti Praktické školy v Jihlavě pod patronací o.s. Kamínek absolvovali sportovně-integrační týden na rekreačním středisku Doubrava u Nové Říše.

Unie neslyšících v Brně uspořádala bowlingový turnaj v Bowling stodole, fotbalové utkání na stadionu Lužánky, mezinárodní turnaj ve volejbale v Brně a další. Sekce Turistika uspořádala výlet do Velkých Karlovic, Boskovic, řadu turistických výprav, např. v Moravském krasu, na Devět skal. Tyflocentrum pořádá jízdy na Masarykově

okruhu, pořádají kurzy sebeobrany Wing Tsun, navštívili akci Open Skies for hendicap v Náměšti nad Oslavou, hrad Bouzov, Buchovice a další.

3 Zhodnocení potenciálu Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pro rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Hodnocení potenciálu cestovního ruchu Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pro zdravotně postižené osoby vychází ze sekundárních zdrojů dat, která byla ověřována elektronickou korespondencí, a ze subjektivního hodnocení.

Snahou bylo získat data z více zdrojů tak, aby se doplňovala. Ke zkoumání potenciálu cestovního ruchu pro osoby se zdravotním postižením se přihlíželo především k tomu, aby daná atraktivita, ubytovací, či stravovací kapacita byla přístupná pro tělesně postižené osoby, upoutané na invalidní vozík. Je zřejmé, že zpřístupnění budov, dopravních prostředků a jiných míst je z tohoto hlediska finančně, technicky a technologicky nejnáročnější.

Často údaje o ubytovacích a pohostinských podnicích uvedené na rezervačních portálech nelze považovat za relevantní, při ověřování informací získaných z těchto webových stránek několikrát vyšlo najevo, že podnik nemůže být zařazen do seznamu bezbariérových zařízení. Na druhou stranu je nutné podotknout, že ve zkoumaných krajích jsou bezbariérově přístupná místa, která takto dosud nejsou prezentována a tudíž nebyla ani oslovena a zařazena do seznamu.

V Kraji Vysočina se nachází 572 pohostinských zařízení. Specializovaný portál vozejkmap.cz uvádí 17 prověřených podniků, s tímto počtem je počítáno v závěrečném hodnocení. Můžeme zkonstatovat, že v Kraji Vysočina jsou 3 % ověřených bezbariérových pohostinských zařízení.

V Jihomoravském kraji je 1 877 pohostinských zařízení. Specializovaný portál vozejkmap.cz však uvádí 59 prověřených podniků, s tímto počtem je počítáno v závěrečném hodnocení, tedy 3,1 %.

Český statistický úřad v roce 2014 v kraji Vysočina evidoval 452 hromadných ubytovacích zařízení, vozejkmap.cz eviduje pouze 11 prověřených podniků, avšak ne všechny podniky, které splňují podmínku bezbariérovosti jsou na webu vozejkmap.cz zařazena (nejdou dosud prověřena).

Pro Jihomoravský kraj Český statistický úřad v roce 2014 evidoval 816 hromadných ubytovacích zařízení, přitom portál vozejkmap.cz eviduje 26 prověřených podniků.

Do závěrečného hodnocení uvádíme na základě provedeného šetření, osobního, elektronického a telefonického dotazování pro Kraj Vysočina 51, tzn. 11,3 % bezbariérově přístupných ubytovacích zařízení, pro Jihomoravský kraj 71, tzn. 8,7 % bezbariérově přístupných ubytovacích zařízení.

Řada ubytovacích a stravovacích kapacit se nachází v historických objektech, kde je poměrně obtížné splnit podmínky pro bezbariérový přístup. Dalším faktem je, jak jsou samotní majitelé jednotlivých podniků vůbec informováni o podmínkách bezbariérového přístupu. Turistická informační centra mají na svých webových stránkách seznamy místních ubytovacích zařízení, avšak nejsou zde informace o bezbariérově přístupných ubytovacích zařízeních. Tuto službu poskytuje TIC Humpolec v Kraji Vysočina a TIC Znojmo v Jihomoravském kraji. Údaje poskytují rezervační webové portály, je však nutné informaci prověřit a dopředu se na možnost a rozsah služeb doptat.

Dalším hodnotícím kritériem potenciálu cestovního ruchu pro zdravotně postižené osoby byla přístupnost sportovně-rekreačních zařízení. Zkoumána byla především koupaliště, aquaparky, fotbalové, hokejové a další stadiony, či sportoviště. Kraj Vysočina ani Jihomoravský kraj nemají dosud ucelený seznam bezbariérových sportovišť, výčet tedy není úplný. Brno v roce 2012 vydalo seznam bezbariérových míst, kde jsou uvedena i sportovní zařízení, počítá s jeho aktualizací vždy po několika letech. V Kraji Vysočina je přístupných 11 aquaparků, koupališť a sportovních bazénů, 2 sportovní haly a další sportovní kluby. V Jihomoravském kraji je přístupných 12 aquaparků a sportovních bazénů, 4 sportovní haly a další sportovní kluby.

Řada sportovních areálů je multifunkčních, soustředí se zde celá škála příležitostí k aktivnímu odpočinku.

Kraj Vysočina na svých webových stránkách začal podporovat web Livetouring.com mapující turistické trasy („pěšky, kolem, na lyžích, po vodě, balonem i autem“), z těchto stránek se dá velmi dobře vyčíst, zda je zmapovaná trasa bez bariér a jak náročná pro konkrétního imobilního zájemce může být. Z ostatních webových stránek

se doplnily informace o dalších službách (BB WC, BB přístupnost atraktivit po trase, atd).

Pro Jihomoravský pokraj byla data zpracována ze speciálních portálů podle zkušeností zdravotně postižených návštěvníků a z tras uvedených na webu Livetouring.com.

Sjezdovky a trasy pro běžecké lyžování na Vysočině nejsou přístupné vyjma běžecké arény v Novém Městě na Moravě. Jako alespoň částečně přístupných bylo vyhodnoceno 20 cyklotras, cyklostezek, turistických tras a naučných stezek. Dále jsou zařazeny parky, přírodní zábavné areály, rekreační a vzdělávací střediska v přírodních lokalitách. Přístupné jsou dvě rozhledny, jedna z nich pouze po okolí.

V Jihomoravském kraji je alespoň částečně přístupných 15 cyklotras, cyklostezek, turistických tras a naučných stezek. Přístupné jsou i další přírodní atraktivity- Moravský kras, Brněnská přehrada, Baťův kanál, Lednicko-Valtický areál, řada parků.

Snahou odpovědných pracovníků je zpřístupnit kulturně-historické památky alespoň částečně, avšak některé z nich jsou dosud zcela nepřístupné. Hodnotila se částečná přístupnost, přístupnost s doprovodem, nebo alespoň do exteriérů památek (parky, zahrady). Hodnoceny byly hrady, zámky, kostely, památky židovské kultury, skanzeny, galerie a muzea.

Kraj Vysočina zpracoval webový portál Kulturní dědictví Vysočiny, kde jsou zaneseny i ty nejmenší kulturní památky (kapličky, drobná architektura atd.). Z celkového počtu 1291 evidovaných památek je evidováno jako alespoň částečně přístupných 337 památek pro imobilní návštěvníky. Do seznamu pak byly zařazeny nejvýznamnější turistické cíle.

V kraji Vysočina zdravotně postižení návštěvníci mohou navštívit 29 kulturně historických památek, žádná z nich není plně bezbariérová. Z 9 muzeí a galerií, která moho zdravotně postižení navštívit, je jedno plně bezbariérové. Dále jsou zde přístupná 2 divadla, 4 kina, a další kulturní a volnočasová zařízení.

V Jihomoravském kraji je částečně nebo s dopomocí přístupných 15 hradů, zámků a kostelů, 19 muzeí, 4 kostely, další kulturně historické památky. Skanzen a archeologické naleziště jsou částečně přístupné. V Jihomoravském kraji je 10 divadel, 2 kina, a další kulturní a volnočasové zařízení.

V Kraji Vysočina ani v Jihomoravském kraji není cestovní kancelář zaměřená na segment zdravotně postižených osob. Pomocí webového portálu můžou zdravotně postižení zájemci využít služeb pražské cestovní kanceláře Bezbatour. V obou krajích mají pobočky cestovní kanceláře, které mají v nabídce především zahraniční zájezdy s bezbariérovými službami.

V Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji působí řada organizací zdravotně postižených, které kromě poradenských, asistenčních a dalších služeb pořádají volnočasové aktivity, mezi ně patří návštěvy kulturních a sportovních zařízení, účast na sportovních akcích, výlety, rekondační pobyty.

Tabulka 25: Hodnotící kritéria v Kraji Vysočina

Hodnotící kritérium	Charakteristika	Body
bezbariérové ubytovací zařízení	více jak 10 % všech UZ	1
bezbariérové pohostinské zařízení	Méně jak 10%% všech PZ	0
sportovně-rekreační zařízení	bezbariérové koupaliště/akvaparky - ano fotbalové, hokejové a jiné stadiony – ano jiné sportoviště - ano	6
přístupné cyklotrasy a turistické stezky	méně jak 10% turistických stezek méně jak 10% cyklotras	4
kulturně-historické památky	hrady/zámky/zámečky/kostely přístupné s doprovodem částečně přístupné hrady/zámky/zámečky/kostely úplně přístupné hrady/zámky/zámečky/kostely částečně přístupná muzea/galerie/skanzeny úplně přístupná muzea/galerie/skanzeny divadla	10
cestovní kanceláře	nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v tuzemsku – ano nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby do zahraničí - ano	0,5
webové informační portály	ano	0,5
celkem		22

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Tabulka 26: Výsledná stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob v Kraji Vysočina

Bodové hodnocení	Kvantitativní hodnocení	Kvalitativní hodnocení
0 až 9	1	základní
10 až 19	2	průměrný
20 až 28	3	zvýšený

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Tabulka 27: Hodnotící kritéria v Jihomoravském kraji

Hodnotící kritérium	Charakteristika	Body
bezbariérové ubytovací zařízení	méně jak 10 % všech UZ	0
bezbariérové pohostinské zařízení	Méně jak 10 % všech PZ	0
sportovně-rekreační zařízení	bezbariérové koupaliště/akvaparky - ano fotbalové, hokejové a jiné stadiony – ano jiné sportoviště - ano	6
přístupné cyklotrasy a turistické stezky	méně jak 10% turistických stezek méně jak 10% cyklotras	4
kulturně-historické památky	hrady/zámky/zámečky/kostely přístupné s doprovodem částečně přístupné hrady/zámky/zámečky/kostely úplně přístupné hrady/zámky/zámečky/kostely částečně přístupná muzea/galerie/skanzeny úplně přístupná muzea/galerie/skanzeny divadla	14
cestovní kanceláře	nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v tuzemsku – ne nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby do zahraničí - ne	0,5
webové informační portály	ano	0,5
celkem		25

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Tabulka 28: Výsledná stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob v Jihomoravském kraji

Bodové hodnocení	Kvantitativní hodnocení	Kvalitativní hodnocení
0 až 9	1	základní
10 až 19	2	průměrný
20 až 28	3	zvýšený

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Na základě sekundárního výzkumu, elektronického ověřování dat a subjektivního závěrečného hodnocení konstatujeme, že Kraj Vysočina dosáhl 22 bodů, tedy disponuje zvýšeným potenciálem pro rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením. Jihomoravský kraj dosáhl 25 bodů, tedy zvýšeného potenciálu pro cestovní ruch zdravotně postižených osob. Dosažených bodů dosáhly kraje na základě přidělených bodů především v nabídce kulturně-společenských a sportovních zařízení, kdy se jejich provozovatelé snaží nejen o architektonickou debarierizaci daného zařízení, ale především o osobní pomoc, asistenci a podávání informací při poskytování služeb. Některé zařízení a podniky dosud nemají přehledné informace o bezbariérové přístupnosti na svých webových stránkách, situace se ale postupně zlepšuje.

Zdravotně postižený návštěvník se často musí na přístupnost dotazovat. Řada kulturních a společenských zařízení a ubytovacích podniků požaduje, aby se návštěvníci se specifickými potřebami ohlásili dopředu.

Dobře jsou zpracovány webové stránky Brna, kde jsou uvedeny trasy pro imobilní a nevidomé osoby. Je zde i seznam bezbariérových míst pro imobilní návštěvníky města.

Jako problém můžeme určit především informace, které nejsou vždy úplné nebo nejsou relevantní, toto se týká především ubytovacích a stravovacích zařízení. Pro ubytovací a stravovací zařízení je mnohdy finančně náročné provést rekonstrukci podniku tak, aby splňoval alespoň minimální požadavky na bezbariérovost. Brněnské hotely, které jsou součástí nadnárodních řetězců, mají mnohem větší možnosti, aby splnily podmínky bezbariérovosti. Přesto nabízejí stejně jako malé rodinné penziony pouze jeden bezbariérový pokoj. Jejich kladem je, že většina doplňkových služeb, tj. např. bazén, wellness a fitness zařízení, byla již při jejich budování koncipována jako bezbariérová. Dnes již většina poskytovatelů ubytovacích služeb bere v potaz, že přístupný musí být nejen pokoj, ale i restaurace.

I ubytovacích a stravovacích zařízení je požadováno, aby se zdravotně postižení nejdříve informovali o poskytovaných službách a možnosti ubytování.

Poskytování služeb osobám se smyslovým postižením je především otázkou znalostí, zkušeností a vstřícnosti personálu. Konstatujeme, že úpravě prostor pro tyto osoby není zatím věnována dostatečná pozornost.

Závěr

Cílem práce je analyzovat a zhodnotit potenciál Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob. Na cíl navazovalo několik výzkumných otázek, a sice:

- Jaké jsou možnosti bezbariérového ubytování v cestovním ruchu v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji?
- Jak jsou bezbariérová ubytovací zařízení propagována?
- Jaké možnosti využití volného času mají zdravotně postižení návštěvníci v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji?
- Jak je možné získat informace o pobytech vhodných pro zdravotně postižené osoby v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji?

Jejich zodpovězení nám umožnilo zpracovat komplexní hodnocení potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu zdravotně postižených osob v kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji.

Na základě provedeného výzkumu můžeme zkonstatovat, že v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji je široká škála ubytovacích zařízení, ze které si zdravotně postižení mohou vybrat. V Jihomoravském kraji je řada bezbariérově přístupných ubytovacích zařízení v lázních Hodonín a Lednice. Zdravotně postižení návštěvníci se mohou ubytovat v zámeckých hotelech, klášterních prostorech, luxusních i levnějších hotelích, penzionech. Jsou k dispozici i bezbariérově přístupné chalupy, rekreační střediska a kempy. K dispozici jsou ubytovací kapacity v různých cenových úrovních. Bylo zjištěno, že z celkového počtu 452 ubytovacích zařízení je jich přístupných 51 pro imobilní návštěvníky v Kraji Vysočina a z celkového počtu 816 ubytovacích zařízení je jich přístupných 71 v Jihomoravském kraji, což představuje malý podíl ze všech ubytovacích kapacit v obou krajích.

Informace o možnostech ubytování lze najít na webových portálech určených pro osoby se zdravotním postižením, seznam bezbariérově přístupných míst včetně ubytování má Brno. Informace podávají i některá turistická informační centra jednotlivých měst, mají je uvedeny na svých webových portálech. Ale tato služba je zatím ojedinělá. Některá ubytovací zařízení uvádějí, že jsou bezbariérová, ale výzkum prokázal, že tomu tak

mnohdy není. Několik bezbariérových ubytovacích zařízení je uvedeno na webovém portále kudyznudy.cz.

Podobná situace je i u bezbariérově přístupných pohostinských zařízení.

V kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji je řada bezbariérově přístupných kulturních zařízení, jako jsou kina, divadla, kulturní a společenská zařízení, galerie. Většina kulturně-historických atraktivit, jako jsou hrady, zámky, muzea, technické památky, atd. je přístupná alespoň částečně. Nejvýznamnější památky Jihomoravského kraje jsou popsány na webovém portálu Top výletní cíle Jižní Moravy. Bezbariérová přístupnost kulturně-historických atraktivit pro imobilní osoby je kompletně zmapována na Portále kulturního a přírodního dědictví Kraje Vysočina. V obou krajích je široká nabídka sportovně-rekreačních zařízení přístupných pro zdravotně postižené osoby. Na bezbariérovost upozorňují i webové stránky TIC a provozovatelů sportovních a rekreačních zařízení. Také jsou popsány na speciálních webech disway.cz. a vozejkmap.cz. Kraje nemají zpracovány informace o turistických trasách a naučných stezkách. Tyto informace jsme většinou získaly ze speciálních informačních portálů od jednotlivých zdravotně postižených návštěvníků.

V obou krajích mají zastoupení cestovní kanceláře, které nabízejí zájezdy pro zdravotně postižené osoby. Nabídku zájezdů v Kraji Vysočina a Jihomoravském kraji mají tyto cestovní kanceláře též.

Na základě výsledků jsme zkonstatovali, že oba kraje mají zvýšený potenciál. Kraj Vysočina získal 22 bodů. Dosaženému výsledku napomohlo dobré zpracování informačního portálu o přístupnosti kulturních a historických památek Krajem Vysočina, debarierizace společenských a sportovních zařízení, která postupně prochází rekonstrukcí a také fakt, že Vysočina je návštěvníky vnímána jako kraj finančně dostupné dovolené. Řada informací byla získána i díky aktivním organizacím zdravotně postižených, které pro své členy pořádají výlety a následně o nich informují na svých webových stránkách. Přesto by bylo vhodné, aby informační portál Kraje Vysočina region-vysocina.cz, tyto informace zpracoval.

Jihomoravský kraj získal 25 bodů, jeho ohodnocení mu přiřazuje zvýšený potenciál. Jedná se o druhý nejnavštěvovanější region republiky s významnými přírodními, historickými a kulturními památkami. Problém spočívá v tom, že Jihomoravský kraj dosud nemá ucelený informační systém o bezbariérově přístupných atraktivitách a

především podnikcích cestovního ruchu. Kvalitně jsou popsány bezbariérově přístupné památky Jižní Moravy na portálu Top výletní cíle Jižní Moravy, avšak zde jsou pouze uvedeny nejnavštěvovanější místa kraje. Zpracovány jsou brněnské webové stránky GotoBrno.cz, které shromažďují prověřená bezbariérová místa, dále jsou v Brně zpracována bezbariérová místa v mapě Atlas přístupnosti centra města Brna pro osoby s omezenou schopností pohybu. [73]

Silná konkurence nutí v současnosti podniky cestovního ruchu hledat nové segmenty, přizpůsobovat jim nabídku. Orientace na návštěvníky se specifickými potřebami, kam patří i zdravotně postižení, umožňuje zlepšit postavení na trhu vůči konkurenci.

Důležité je hledisko celospolečenského významu péče o osoby se specifickými potřebami. Pokud parafrázujeme myšlenku společnost je tak silná, jak silný je její nejslabší článek, pak cestovní ruch může být posilujícím článkem mezi zdravými a zdravotně omezenými návštěvníky, kteří se na svých cestách potkávají, poznávají a učí se spolu lépe žít. A to by měly mít na paměti místní samosprávy, které mají možnost ovlivnit, jak cílové destinace budou přístupné, a tím přátelské nejen k návštěvníkům ale i místním obyvatelům.

Použitá literatura

- [1] b. a. *Accessible tourism. European Commission* [online]. 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu>>
- [2] b. a. *Athena na cestách: Přístupný cestovní ruch v kostce* [online]. [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz>
- [3] b. a. *Bezbatour* [online]. 2015 [cit. 2015-11-14]. Dostupné z: <<http://www.bezbatour.cz>>.
- [4] b. a. *booking.com* [online]. © 1996–2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: [Booking.com](http://www.booking.com)
- [5] b. a. *Business Info.cz-Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2015 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/>
- [6] b. a. *Convention on the Right of Persons with Disabilities* [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <<http://www.un.org>>
- [7] b. a. *EDEN-European Destination of Excellence-Czech Tourism* [online]. 2013 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz>
- [8] b. a. *České hospůdky* [online]. 2013 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.ceske-hospudky.cz>
- [9] b. a. *DDS Tour* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.chaty-chalupy-dds.cz/>
- [10] b. a. *Disability and health* [online]. © 2015 [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: <<http://www.who.int>>.
- [11] b. a. *Disability statistics - health* [online]. 2015 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu>
- [12] b. a. *Disway-Cestování bez bariér* [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.disway.org>
- [13] b. a. *Dovolená pro vozíčkáře. FIRO - tour* [online]. © 2015 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <<http://www.firotour.cz>>

- [14] b.a. *Klasifikace zdravotního postižení* [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz>
- [15] b.a. *Etický kodex cestovního ruchu* [online]. 2015 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.smocr.cz>
- [16] b.a. *Fyzická geografie ČR*: [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.zemepis.com>
- [17] b.a. *Global Code of Ethics for Tourism* [online]. 2015 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://ethics.unwto.org>
- [18] b.a. *Go to brno-Vítejte v Brně*: [online]. 2015 [cit. 2015-12-03]. <http://www.gotobrna.cz>
- [19] b.a. *Historie Odboru* [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: odboryceskeposty.cz
- [20] b.a. *Hotely-Portál kultury a cestovního ruchu ve Znojmě* [online]. 2015 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.znojmskabeseda.cz>
- [21] b. a. Hromadná ubytovací zařízení České republiky: Jihomoravský kraj. ČSÚ [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-10-09]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz>
- [22] b. a. Hromadná ubytovací zařízení České republiky: Kraj Vysočina. ČSÚ [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-10-09]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/>
- [23] b.a. *International Social Tourism Organisation (ISTO)* [online]. 2015 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://ngo-db.unesco.org>
- [24] b. a. *Listina základních práv a svobod. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 1992 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz>
- [25] Stejnopis sbírky zákonů a nařízení. [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz>
- [26] b.a. *Poslání. ENAT* [online]. ©2013 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.accessibletourism.org>
- [27] b.a. *PORTÁL SOCIÁLNÍ PÉČE VE MĚSTĚ BRNĚ* [online]. 2009 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://socialnipece.brno.cz>

- [28] b.a. *Keeping Europeas top spot for tourism*. [online]. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu>
- [29] b.a. *IDOS-Vlaky + Autobusy + MHD (všechna)* [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://jizdnirady.idnes.cz>
- [30] b.a. *IDS JMK Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje* [online]. [cit. 2015-10-11]. Dostupné z: <http://www.idsjmk.cz>
- [31] Kolektiv autorů Katedry cestovního ruchu VŠE v Praze. *Cestovní ruch provšechny* [online]. 2008 [cit. 2015-11-02]. ISBN 978-80-7399-407-05. Dostupné z: <http://kcr.vse.cz>
- [32] b.a. *Kudy z nudy* [online]. 2015 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz>
- [33] b. a. *Low season tourism-Enterprise and Industry* [online]. 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu>.
- [34] b.a. *Mezinárodní dokumenty. Národní rada osob se zdravotním postižením ČR* [online]. 2010 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz>
- [35] b.a. *Naučné stezky v České republice* [online]. [cit. 2015-10-11]. Dostupné z: <http://stezky.unas.cz>
- [36] b.a. *Národní rada osob se zdravotním postižením ČR. Základní informace*. [online]. © 2010 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz>
- [37] b. a. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2006 ze dne 5. července 2006 o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu>
- [38] b. a. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční dopravě*. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu>

- [39] b.a. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 181/2011 ze dne 16. února 2011 o právech cestujících v autobusové a autokarové dopravě a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004* [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu>
- [40] b.a. *Naučné stezky v České republice* [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://stezky.unas.cz>
- [41] b.a. *O skautingu*. Junák–svaz skautů a skautek ČR. [online]. © 2011 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.skaut.cz>
- [42] b.a. *Osobní lodní doprava a turistické přívozy Česká republika*". [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://lodnidoprava.unas.cz/>
- [43] b. a. *Portál kulturního a přírodního dědictví Kraje Vysočina* [online]. 2011 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.dedictvivysociny.cz>
- [44] b.a. *Projednávání Úmluvy OSN v Ženevě*. [online]. © 2010 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz>
- [45] b.a. *Regionální pracoviště Správa CHKO Žďárské vrchy* [online]. 2015 [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/>
- [46] b.a. *Top výletní cíle Jižní Moravy* [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.vyletnicile.cz/>
- [47] b.a. *TSA T4 –Spotřeba vnitřního cestovního ruchu v ČR* [online]. 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz>
- [48] b.a. *Videotrasy-livetouring.com* [online]. 2015 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.livetouring.com>
- [49] b.a. *Vítejte na Vysočině-Turistický průvodce* [online]. 2015 [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.region-vysocina.cz/>
- [50] b. a. *Vozejkmap: mapa bezbariérových míst nejen v ČR* [online]. [cit. 2015-10-11]. Dostupné z: <http://www.vozejkmap.cz>
- [51] b.a. *Výběrové šetření zdravotně postižených osob - 2013* [online]. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz>

- [52] b. a. *Vyhláška č. 398/ 2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb* [online]. 2009 [cit. 2015-10-11]. Dostupné z: <<http://www.mmr.cz>
- [53] b.a. *Zásady komunikace s OZP v turistickém ruchu* [online]. 2010 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz>
- [54] BINKOVÁ, Simona a Josef POLIŠENSKÝ. *Česká touha cestovatelská*. 1. Praha: Odeon, 1989. ISBN: 601-22-856
- [55] *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. © 2005 Informační centrum OSN v Praze: Reproprint, 2005. ISBN: 80-86348-02-4.
- [56] HOLEČEK, Milan, MARIOT, Peter a STRÍDA, Miroslav. *Zeměpis cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Česká geografická společnost, 2001. 99 s. ISBN 80-86034-39-9.
- [57] JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu*: 1. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3247-3.
- [58] b.a. *Leidner, R: Tourism accessible for all in Europe* [online]. 2006 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: www.rollinggrains.com/archives/
- [59] LINDEROVÁ, Ivica. *Cestovní ruch - Základy a právní úprava*. 1. vydání. Jihlava, Vysoká škola polytechnická Jihlava, Tolstého 16, Jihlava, 2013. ISBN 978-80-87035-82-5.
- [60] LINDEROVÁ, Ivica. 2012a. Hodnotenie potenciálu Českej republiky pre rozvoj cestovného ruchu zdravotne postihnutých návštevníkov. *Ekonomická revue cestovného ruchu*, 2012, roč. 45, č. 1. ISSN 0139-8660.
- [61] MCCABE, Scott, Lynn MINNEART a Anya DIEKMANN. *Social Tourism in Europe*. Bristol: Channel View Publications, 2012. ISBN 978-1-84541-232-6.
- [62] NECKÁŘOVÁ, Alice. Návrh scénářů na zajištění rozvoje regionu Vysočina prostřednictvím (trvale udržitelného) cestovního ruchu. Udržitelný rozvoj cestovního ruchu (*metody, postupy, přístupy, teoretické aspekty*): sborník příspěvků kulatého stolu. Jindřichův Hradec, Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1689-9.

- [63] ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. Praha: Idea servis. 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5.
- [64] PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: Turismus České republiky*. 1. Praha: GradaPublisching, 2014. ISBN 978-80-265-3643-3.
- [65] REIDEL, Andreas. *Senior - zákazník budoucnosti: Marketing orientovaný na generaci 50+*. 1. Brno: Albatros Media, a.s., 2012. ISBN 978-80-265-0018-6.
- [66] RYGLOVÁ, K., BURIAN, M., VAJČNEROVÁ, I., *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*, Praha, 2011, ISBN 978-80-247-4039.
- [67] RYGLOVÁ, Kateřina, *Cestovní ruch*. 2003. Soubor studijních materiálů. Druhé vydání. Ostrava, Key Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-44-1
- [68] Štemberk, Jan. 2009. Fenomén cestovního ruchu. První vydání. Pelhřimov, Nová tiskárna, 2009. ISBN 978-80-7415-021-0
- [69] ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. 4. přeprac. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-889-0.
- [70] ZELENKA J., PÁSKOVÁ M., *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. vyd. Praha, Linde Praha, 2012, ISBN 978-80-7201-880-2.
- [71] kol. autorů. *Jihlavsko.: Soubor turistických map*. [1:50000]. 1. Mělník: ROSY, Rohlík a syn, 1993. ISBN 80-85499-51-7.
- [72] b.a. TyfloCentrum Jihlava, o. p. s., *Fotogalerie* [online]. 2015 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.tyflocentrumjihlava.cz>
- [73] PÁSKOVÁ, Martina, ZELENKA J, 2002. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. První vydání. Praha: MMR. 2002.
- [74] b. a. ANCV [online]. 2012 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z <<http://www.ancv.com>>.
- [75] b. a. Imsero. *Instituto de Mayores y Servicios Sociales* [online]. 2013 [cit. 2015-12-12]. : <<http://www.imsero.es>>.
- [76] b.a. *Ruce.cz/terminologie* [online]. 2013 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://ruce.cz>

[77] Vision & Mission. *Family Holiday Association*. [online]. 2013. [cit. 2015-12-12].
Dostupné z: <<http://www.familyholidayassociation.org.uk>>.

[78] DROBNÁ, Daniela; Morávková, Eva. *Cestovní ruch*. Praha: Fortuna, 2004, ISBN
8071689017

Přílohy

Příloha 1: Bezbariérové stravovací zařízení v kraji Vysočina podle webu vozejkmap.cz v Kraji

Stravovací zařízení	Místo	Bezbariérovost pro imobilní návštěvníky			Poznámka
		BB vstup	Parkoviště	BB WC	
Hospoda u Pešků	Chotěboř	A	A	A	resturace
Restaurace Kaskáda	Ledeč n. Sázavou	A	A	A	restaurace
U Havlů	Světlá n. Sázavou	A	A	A	restaurace
Na plovárně	Humpolec	A	A	A	restaurace
Restaurace Fabrika	Humpolec	A	A	A	restaurace
Restaurace Lihovar	Telč	A	N	A	restaurace
Venezia Pizzerie	Jihlava	A	N	A	restaurace
Restaurace a hotel Hajčman	Žďár n. Sázavou	A	N	A	restaurace
Restaurace Tálský mlýn	Žďár n. S.	A	A	A	restaurace
Restaurace U pily	Žďár n. Sázavou	A	N	A	restaurace
Restaurace U Raušů	Velká Bíteš	A	N	A	restaurace
Restaurace Na statku	Náměšť n. Oslavou	A	N	A	restaurace
Restaurace hotelu Harmonie	Náměšť n. Oslavou	A	N	A	restaurace
Restaurace Bowling U kmotra	Třebíč	A	A	A	restaurace
Restaurace Lihovar	Třebíč	A	A	A	restaurace
Kavárna Vrátko	Třebíč	A	N	A	kavárna
Vinohrádek nad Babou	Třebíč	A	N	A	

Vysvětlivky: A- Služba je k dispozici, N- služba není k dispozici

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Příloha 2: Bezbariérové stravovací zařízení v Jihomoravském kraji podle webu vozejkmap.cz

Stravovací zařízení	Místo	Bezbariérovost pro imobilní návštěvníky			Poznámka
		BB vstup	Parkoviště	BB WC	
Restaurace Portum	Brno	BB vstup	Parkoviště	BB WC	restaurace
Noname	Brno	A	N	A	
Smaltovna Pub	Brno	A	N	A	restaurace
Bowling Stodola	Brno	A	A	A	restaurace K bowlingu jeden schod, nutná pomoc
Restaurace Rubín	Brno	A	N	N	restaurace
Restaurace a Hotel Slovan	Brno	A	A	N	restaurace
Priority Café	Brno	A	A	A	kavárna
Slavia	Brno	A	A	A	restaurace
A Hotel International	Brno	A	A	A	restaurace
Pivnice Pegas	Brno	A	N	A	restaurace

Vysvětlivky: A- Služba je k dispozici, N- služba není k dispozici

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Příloha 3: Pokračování

Stopkova Plzeňská restaurace	Brno	A	N	A	restaurace
Design Café	Brno	A	A	A	kavárna
Lidová jídelna	Brno	A	N	N	Jídelna Nutná dopomoc personálu
McDonald's	Brno	A	N	A	2x v Brně
Kavárna U raka	Brno	A	N	A	
Bar, který neexistuje	Brno	A	N	A	Bar pouze 2. patro výtahem
Restaurace a Café l'Abbuffale	Brno	A	N	A	Restaurace, bar
Cukrárna Aida	Brno	A	N	N	cukrárna
Kavárna U Žambocha	Brno	A	A	N	kavárna
Restaurace Kadlcův mlýn	Brno		N	N	restaurace
Restaurace a Hotel Sluneční dvůr	Brno	A	A	A	restaurace
Restaurace Chaloupka	Dolní Šlapanice, Brno	A	N	N	restaurace
Restaurace U raka	Brno	A	A	N	restaurace
Restaurace Havana	Brno	A	N	N	restaurace
Restaurace U hodného pastýře	Brno	A	A	A	restaurace
Restaurace Steak house K1	Brno	A	A	A	restaurace
Cukrárna, dětská kavárna	Brno	A	N	A	Cukrárna, kavárna
Restaurace Sherwood	Brno	A	N	N	restaurace
Hospůdka Na konečné	Brno	A	A	A	restaurace
Restaurace Valoria	Brno	A	N	N	restaurace
Restaurace Rebio	Brno	A	N	A	restaurace
IQ Restaurant	Brno	A	N	A	restaurace
Spielberg Café	Brno	A	N	A	kavárna
Café práh	Brno	A	N	A	kavárna
Motorest U Toma	Rajhrad	A	A	A	NON STOP
Restaurace Žabčice	Žabčice	A	A	A	restaurace
Hotel a Restaurace Kráví hora	Bořetice	A	N	A	restaurace
Hotel a Restaurace Mádl	Velké Bílovice	A	A	A	restaurace
Hotel a Restaurace Akademie	Velké Bílovice	A	N	A	restaurace
Hraniční zámek	Hlohovec	A	N	A	restaurace bowling, bazén
Chaplin Café	Hlohovec	A	N	A	kavárna
Café Lichtenstein	Valtice	A	N	A	kavárna
Hotel a Restaurace Saley	Valtice	A	A	A	restaurace

Vysvětlivky: A- Služba je k dispozici, N- služba není k dispozici

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejmap.cz, disway.cz

Příloha 4: Pokračování

Penzion Addo	Valtice	A	A	A	restaurace Součástí je BB vinný sklep
Hotel a Restaurace Mušov	Mušov	A	A	A	restaurace
Penzion a Restaurace Balloon	Věstonice	A	N	A	restaurace
Hotel a Restaurace Pavlov	Pavlov	A	N	A	restaurace
Restaurace Na Fürhaple	Šakvice	A	A	A	restaurace bazén
PizzeriaConntessa	Znojmo	A	A	A	pizzerie
Restaurace Capuccino café bar	Znojmo	A	N	N	Restaurace kavárna
Hotel a Restaurace Selský dvůr	Topolany	A	A	A	restaurace
Hotel a Restaurace Atrium	Vyškov	A	A	A	restaurace
Hotel a Restaurace Harmonie	Zastávka U Brna	A	N	A	restaurace
Restaurace Slovan	Rosice	A	A	A	restaurace
Hotel a Restaurace Červený mlýn	Tišnov	A	N	A	restaurace
Hotel a Restaurace Rudka	Kunštát	A	N	A	restaurace
Hotel a Restaurace Skalní mlýn	Blansko	A	A	A	restaurace
Restaurace U Golema	Blansko	A	N	A	restaurace
Café a Wine	Adamov	A	A	A	Kavárna, vinárna

Vysvětlivky: A- Služba je k dispozici, N- služba není k dispozici

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmapp.cz, disway.cz

Příloha 5: Seznam bezbariérových ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina

Ubytovací zařízení	Kategorie UZ	Bezbariérovost			Poznámky
  					
Okres Havlíčkův Brod					
Hotel Brixen, Havlíčkův Brod	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parkování ano
Hotel Slunce Havlíčkův Brod	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko, BB restaurace, WC u rest ne
Hotel Přibyslav	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko +WC ano
Chateau Herálec Boutique Hotel &Spy by L'Occitane	Hotel 5*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BB WC ano
Rekreační studia Arnica, Světlá nad Sáz.	apartmány	ČB	ČB	1 BP	Ubyt s vodícími psy
Sedlácký dvůr. Humpolec	Penzion	ND	ČB	1 BP	Parko.rest+BB WC ano

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi. Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmapp.cz, disway.cz

Příloha 6: Pokračování

Zámecký penzion Rozsochatec	Penzion	ND	ČB	1 DP	Parko, jídelna-sál + BB WC ano
Chalupa Pohledy	chalupa	ND	ČB	1 BP	BB celé přízemí
Chalupa Okrouhlice, Částkovice	chalupa	ND	ČB	1 BP	BB celé přízemí
Okres Jihlava					
EA Business hotel Jihlava	Hotel 4*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, kongres centrum
Hotel Milenium, Jihlava	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BB WC ano, vchod přes dvůr
Hotel Villa Eden, Jihlava	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,bar+BB WC ano
Hotel Gustav Mahler, Jihlava	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BB WC ano
Hotel Fara Rančířov	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,bar+BB WC ano
Hotel Antoň, Telč	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+BB WC ano, jídelní lístky a ozn. pokojů v Braillově písmu
Hotel Celerin, Telč	Hotel 3*	ND	ND	1 BP	hotel nemá vlastní rest
Hotel Černý orel, Telč	Hotel 3*	ČB	ČB	1BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel U hraběnky, Telč	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Zámecký hotel Třešť	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko, restaura+ WCano, <u>1 pokoj s asistenčním psem</u>
Wellness Hotel Harmony, Třešť	Hotel 4*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+BB WC ano
Penzion u Svatého Jakuba, Jihlava	Penzion	ND	ND	1 BP	Parko,rest+BB WC ano
Penzion Vanůvecký dvůr, Vanůvek	Penzion	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano
Penzion U lyžaře, Hybrálec	Penzion	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano
Penzion Modrá kotva, Mrákotín	Penzion	ČB	ČB	BB	Plně BB
Okres Pelhřimov					
Hotel Artaban, Žirovnice	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Farma, Slučátky, Pelh	Hotel 3*	ČB	ČB	19 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Rustikal, Horní Cerekev	Hotel 4*	ČB	ČB	19 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel fabrika Humpolec	Hotel 4*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Penzion Mahler, Kaliště	Penzion	ČB	ČB	3 BP	Parko,rest+BB WC ano
Kláster Želiv	Hostel	ČB	ČB	DP	Parko,jídelna+WC ano
Chalupa Pod Stražištěm	chalupa	ČB	ČB	BP	BP celá chalupa
Okres Žďár nad Sázavou					
Hotel Hajčman, Žďár nad sázavou	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano
Hotelový dům Morava, Žďár nad sázavou	Hotel	ND	ČB	Plně BB	Parko ano
Orea resort Devět skal	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano
Hotel U hrocha, Škrdlovice	Hotel 3*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Tálský mlýn, Žďár nad S	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Penzion U pasáčka	Penzion	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmapp.cz, disway.cz

Příloha 7: Pokračování

Hotel Jehla, Žďár nad S.	Hotel 3*	ČB	ČB	1 DP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Lesní zátiší, Vojtěchov Lísk	Hotel 3*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Penzion Klokočí	Penzion	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Penzion Jimramov	Penzion	ND	ČB	2 BP	BB apartmány
Penzion Jimramovské Pavlovice	Penzion 3*	ND	ND	2 BP	Parko ano
Autokemp Pilák	autokemp	ND	ČB	BB	Sociální zař, některé chatky, bufet
Penzion Zubr, Ujčov	Penzion 3*	ND	ČB	1 BB	Parko ano
Klub Yukon, Tři studně	autokemp	ČB	ČB	BB	Přízemí chatek, restaurace, u rest není BB WC
Statek na Javorku, Javorek,	Penzion	ČB	ČB	2 BB	Bezbariérové přízemí
Okres Třebíč					
Hotel U Černého orla, Třebíč	Hotel 4*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BB WC ano
Hotel Zlatý kříž, Třebíč	Hotel 4*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano
Hotel U Raušů, Velké Meziříčí	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	rest+ BB WC ano
Hotel Jelínkova vila, Velké Meziříčí	Hotel 3*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Atom	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Příloha 8: Seznam bezbariérových ubytovacích zařízení v Jihomoravském kraji

Ubytovací zařízení	Kategorie UZ	Bezbariérovost			Poznámky
					
Okres Blansko					
Hotel Stará škola, Sloup	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano
Ubytovna Aquapark Blansko	Ubytovna	ND	ČB	2 BP	Parko,rest+BBWC ano
Zámek Křtiny	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano
Rekreační středisko Vyhlička	Rekreační středisko	ČB	ČB	2 BP	Parko,rest+BBWC ano,
OkresBřeclav					
Hotel Akademie, Velké Bilovice	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano
Relax hotel Štork, Lednice	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano, relax centrum
Lázeňský dům Perla	Hotel 4*	ČB	ČB	2 BP	Parko,rest+BBWC ano, spacentrum
Spa hotel Miroslava Lednice	Hotel 4*	ČB	ČB	2 BP	Parko,rest+BBWC ano, spacentrum
My hotel Lednice	Hotel 4*	ČB	ČB	2 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Salety hotel, Valtice	Hotel 4*	ND	ČB	2 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Hotel Galant, Mikulov	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi. Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Příloha 9: Pokračování

Penzion Miromar, Podivín	Penzion	ND	ČB	2/4 BP	Parkování
--------------------------	---------	----	----	--------	-----------

Penzion Selský dvůr Moravská Nová ves	Penzion	ČB	ČB	1 BP	Parko, jídelna+BB WC ano
Penzion Balloon, Horní Věstonice	Penzion 3*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Penzion Na Fůrhaple Šakvice	Penzion	ČB	ČB	ND	Parko,rest+ BB WC ano
Ekocentrum Trkmanka Velké Bilovice	Penzion	ČB	ČB	1 BP	Parkování
Penzion U hroznu Velké Bilovice	Penzion 3*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Penzion Irena, Valtice	Penzion 3*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+BB WC ano
Okres Brno-město					
Grandezza	Hotel 4*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel EFI	Hotel 3*	ND	ND	4 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Campeaaparthotel	Hotel 3*	ND	ND	SDP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Myslivna	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, celý hotel
Hotel Fontána	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, celý hotel
Amphone hotel	Hotel 3*	ND	ND	1 BP/DP	Parko,rest+ BB WC ano
Best western International	Hotel 4*	ND	ND	4 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Barceló Brno Palace	Hotel 4*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Continental Brno	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, celý hotel
Voroněž hotel	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, celý hotel
Voroněž hotel	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, celý hotel
Grandhotel Brno	Hotel 4*	ND	ČB	2 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Avanti	Hotel 4*	ND	ČB	2 BP	Parko,rest+BBWC ano
Hotel Europa	Hotel 3*	ND	ČB	2 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel RoyalRicc	Hotel 4*	ND	ČB	2 BP	Parko,rest+ BB WC ano
A-Austerlitz Hotel	Hotel 3*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Boby Centrum Brno	Hotel 3*	ND	ND		Parko,rest+ BB WC ano
Holiday Inn Brno	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Hotel Vaka	Hotel 4*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Vista	Hotel 3*	ČB	ČB	2 BP	Parko,rest+ BB WC ano, 2 apartmány
City aparthotel	Hotel 3*	ČB	ČB	2 BP	Parko,rest+BB WC ano,
MaximusResort	Hotel 4*	ND	ČB	2 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Slavia	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+WC ano
Hotel Omega Brno	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Velká Klajdovka	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Orea Resort Santon	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Pension Edison	Hotel 3*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Penzion Lion	Penzion 4*	ND	ND	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Okres Brno -venkov					
Hotel restaurant Žabčice	Hotel 4*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Penzion VeritasVranovice	Penzion 4*	ND	ČB	2 BP	Parko,rest+ BB WC ano, 2 apartm s DP
Hotel Kaskáda, golf resort Kuřim	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Centro, Hustopeče	Hotel 4*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, relax centrum, vodící pes

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně,BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi. Zdroj: vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

Příloha 10: Pokračování

Chalupa Střílky u Brna	chalupa	ČB	ČB	DP	
------------------------	---------	----	----	----	--

Okres Hodonín					
Hotel Vinohrad, Milotice	Hotel 3*				
U zlaté rybky, Tučapy	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, +bazén, paintball
Hotel Allvet Drnovice	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Hotel Krystal, Hodonín	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Lázně Hodonín	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Okres Vyškov					
Hotel Atrium, Vyškov	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+WC ano
Hotel Vrchovina, Podomí	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano
Okres Znojmo					
Hotel Happy Star, Hnanice	Hotel 3*	ČB	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Hotel Prestige, Znojmo	Hotel 4*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Hotel Vinice.Hnanice	Hotel 4*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Hotel U divadla, Znojmo	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Hotel Morava, Znojmo	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Hotel Lahofer, Znojmo	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano, elektr. Vozík s DP
Zámecký hotel, Vranov n. Dyjí	Hotel 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+ BB WC ano,
Penzion Relax, Vranov n. D.	Penzion	ČB	ČB	BP	BB apartmány, parkování
Penzion Eden, Znojmo	Penzion 4*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano,
Penzion Jelen, Vranov nad Dyjí	Penzion 3*	ND	ČB	1 BP	Parko,rest+BBWC ano,
Penzion Rumburk Bítov	Penzion3*	ČB	ČB	1 BB	Parko,rest+ BB WC ano,
Autokemp Výr		ND	ČB		Parko,rest+BB WC ano,
Autokemp Pohoda, Únanov	Autokemp	ČB	ČB	BB	Ubytování vlastní, sociální zařízení, koupání, občerstvení ano

Vysvětlivky: BB – bezbariérové, ČB – dostupné jen částečně, BD – dostupné s doprovodem, ND – nedostupné, BWC – bezbariérové WC, AP – povolení asistenční (vodící) psi.

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015 podle webového portálu vozejkmap.cz, disway.cz

